

MEKTEP

ÖZKURBİR AYLIK EĞİTİM DÜŞÜNCE DERGİSİ

YIL : EYLÜL 2025

SAYI : 04

www.ozkurbir.org

**Köklü Birikimle,
Yeni Nesil Eğitim**

@ozkurbir

ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI BİRLİĞİ
DERNEĞİ

İÇİNDEKİLER

- 01- GELECEĞİN EĞİTİMİ, EĞİTİMİN GELECEĞİ,
ÖNGÖRÜLER - **RAMAZAN AKSOY**
- 05- YENİ EĞİTİM YILINA GİRERKEN VİCDANİ EĞİTİM
İHTİYACI - **SEBAHATTİN KAZAZ**
- 08- NORMAL OLMAK NEDEN ZORDUR? - **NACİ BEKTAŞ**
- 09- OKULLARDA SİLGİSİZ EĞİTİM MÜMKÜN MÜ?
ALİ SEDAT ASLAN
- 15- TEKNOLOJİ İLE EĞİTİM ARASINDA DENGE KURMAK
ALİ DAYIOĞLU
- 17- ÖZEL OKULLARIN VİTRİN YARIŞI - **ADEM KEVEN**
- 19- KİMLİK BUHRANI - **RASİM USTAOĞLU**
- 23- SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİN ÖNEMİ
PROF. DR. ERDİNÇ DÜNDAR
- 25- EN İYİ EĞİTİM YÖNTEMİ : TESLİMİYET
MEHMET YILDIRTAN
- 29- YENİ BİR BAŞLANGICIN HEYECANI : OKULA DÖNÜŞ
Ö. FARUK KONCA
- 31- VİCDANINIZA KAYYUM MU ATANDI? - **HACER ELBEY**
- 33- NASIL KİTAP OKUYALIM? - **MUSTAFA ALTINSOY**
- 36- ANNESİRİN - **AZMİ AKSOY**
- 37- EĞİTİMLE YİNE DEN ENŞA EDİLEN KİMLİK
DOÇ. DR. ERDAL KILIÇ
- 39- BUNALTI - **HALİL ÖZ**
- 41- İLK İNSAN VAHŞİ MİYDİ? - **HAMİ KOÇ**
- 44- EĞİTİMDE ARAÇ & AMAÇ OLAYI - **SALİH UYAN**
- 46- SELAM OLSUN - **ŞAHİN KARATAŞ**

www.ozkurbir.org

İmtiyaz Sabih

B. ENİS ŞENER

Yönetim Kurulu

- ALİ DAYIOĞLU
- ADEM DOĞAN
- BİLGİN PELİSTER
- HAMİ KOÇ
- HİDAYET DOĞAN
- İSMAİL GÜLER
- KADİR ÜNAL
- MEHMET COŞAR
- OLCAY TOPRAKLI
- RASİM KARAGÜL
- ŞEYHALİ TUĞ

Yayın Editörü

Doç. Dr. ERDAL KILIÇ

Sanat Danışmanı

CEMAL TOY

Yayın Kurulu

- ERBİN SOYGÜR
- CENGİZ DİNÇER

Dijital

SELAHATTİN POLAT

Web Internet - Bilişim Teknolojileri

@ozkurbir

Değerli Okurlarımız,

Bir mektebin avlusunda buluşuyoruz yeniden... Dördüncü kez aynı heyecanla, aynı inançla. Her yeni sayı, bize bir kere daha gösteriyor ki eğitim; yalnızca sınıflarda değil, kalplerde, düşüncelerde ve kelimelerde yeşeriyor.

Mektep Dergisi, bir okuldan daha fazlasını temsil ediyor: Düşüncenin, merakın, sorgulamanın ve üretmenin buluştuğu bir yolculuğu... Bu yolculukta sizlerle beraber yürümenin mutluluğu, her sayımızda büyüyerek çoğalıyor.

4. sayımızda yine eğitimin geleceğini, insanın değerini ve fikrin gücünü konuşuyoruz. Çünkü biliyoruz ki; hakikati arayan her adım, geleceğin daha adil, daha bilinçli ve daha umutlu olmasına katkı sunuyor.

Siz değerli okuyucularımızla birlikte, her yeni sayıda biraz daha büyüyor, biraz daha güçleniyoruz.

Yol arkadaşlığınız için teşekkür ederiz.

Kaleminden gönle, gönülden insana... İşimiz eğitim!

B. Enis ŞENER

ÖZKURBİR Genel Başkanı

GİBİ SERİSİ - 1

GELECEĞİN EĞİTİMİ, EĞİTİMİN GELECEĞİ, ÖNGÖRÜLER

RAMAZAN AKSOY
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

**Yapay Zekâ, metaverse,
dijital dönüşüm,
transhümanizm.**

**Eğitimde fitrat mı,
algoritma mı?**

**Geleceği eğitirken insanı
kaybediyor muyuz?**

**Pedagoji nereye
evriliyor.**

Sosyal bir varlık olarak insan, diğer varlıklardan “farklılığının” gereği olarak, “kendini” ve diğer varlıkları tanımaya/bilmeye ihtiyaç duyar. Eğitilebilme ve eğitme konusundaki zihinsel yetenekleri sayesinde, varlıklar arasındaki yeri, yeryüzündeki konumu ve kendine/insana yüklenen anlamı/manayı arayışı ile varlığı ve varoluş süreci aynı zeminde şekillenmiştir.

“Kendini/insanı bilme/tanıma” etkinliği olarak görülen eğitim, kadim dönemlerdeki konumlandırılmasından sonra modern dönemde, “içsel bir süreç” olmanın yanında, endüstrileşme ile güçlendirilen zeminde dışsal bir süreç hâline de gelmiştir.

Anlam/mana arayışı zemininde doğal/organik bir süreç olmaktan çıkıp, teknik ve sanayi düzleminde gelişen insani bir uğraş alanı olarak görülen eğitim uygulamaları, bir yandan farklı anlayışlar ve yaklaşımlarla çeşitlenirken, bir yandan da çok ciddi ve önemli gelişmelere ve dönüşümlere kaynaklık etmiştir.

Kadim dönemlerdeki erken dönem eğitim anlayışlarında bile izleri görülen tektipleşme, standartlaşma anlayışları, modern dönem eğitim anlayışlarında sadece öğretime/talime indirgenmiş; eğitimin “içsel terbiye” boyutu ise önemini kaybetmeye başlamıştır. Bilgelik, hikmet, irfan, fazilet/erdem, değer, muvaffakiyet kavramlarının yerini teknik beceri, mesleki eğitim, başarı vb. kavramlar almış; “iş gücü” ihtiyacına yönelik liberal kapitalist sistemin gereği olarak, tüketiciler ve üreticiler üretmeye yönelik bir eğitim anlayışı ve uygulamaları daha çok ilgi görmeye başlamıştır.

Son dönemlerde etkisi hissedilen neoliberal kapitalist paradigmalar ile, insanı etkin olmayan edilgen bir özne/birey olarak, eyleme dayalı yaşamın “aktif bir üyesi” olarak yetiştirmeyi, “imal etmeyi”, üretmeyi, “yaratmayı” amaç edinen bir yola/yöne girilmiş; öğrenci merkezli eğitim, hayat boyu öğrenme vb. “popüler” kavramlarla “piyasanın” eğitimden beklentilerini karşılayacak şekilde dönüşmeye başlamıştır.

Bu süreçte eğitimde öğretmenin rolü sınırlandırılmış; öğretmen, belli bir programı uygulamaktan, öğrenci performansını ölçmekten/denetlemekten sorumlu bir “davranış teknisyeni” hâline indirgenmiştir. Öğrenciler ise kendi kendini yönetebilen, işleyen, kendine yatırım yapabilen “girişimci bir kişilik” olarak “inşa edilme” amacıyla ön plana çıkarılmıştır. Öğrencilerin kişilik ve karakterlerini, şahsiyetlerini, yeteneklerini geliştirmelerine, duygularını fark etmelerine yardımcı olmaları konusundaki öğretmenlerin rolleri görmezden gelinmiştir.

Teknobilimsel “akılcı” sistemin öncelikli ihtiyaçları ve modern ulus devletlerin “ulusal çıkarlarının” gölgesinde geri planda kalan eğitim, zorunlu bir öğretime dönüşmesiyle keskin bir kırılma yaşamış; dışsal bir sürece dönüşmesinden sonra bugünün eğitim anlayışları, yaklaşımları, paradigmaları kurumsallaşırken, okul denilen mekânlarda bütünsellikten uzak bir zeminde, öğrenen/öğrenci bireylerin toplumda üstlenecekleri rollere sadece teknik ve meslek temelinde hazırlanmalarına daha fazla önem verilmiştir.

Özellikle son yıllarda “teknikliğin” dijital ve sanal boyutlara taşınmasıyla, öngörülen insan/vatandaş modelinin “yeni/başka insana (transhümanizm)” dönüşeceği iddiaları ve öngörülerini dile getirilmeye başlamıştır. Eğitim düşüncesinin/anlayışının bu gelişimsel seyri içinde geleceğe yönelik yazılan senaryolar, insanları geleceğe yönelik beklentilerinde daha da endişelendirmektedir.

Eğitim, öğretim, öğrenci, öğretmen, eğitim/öğretim araçları, yöntemleri, sınıf/derslik, laboratuvar, bilgisayar, internet, akıllı tahta vb. kavramlar görece uzun yıllar boyunca pek değişmese de, özellikle son 200 yılda görülen pratik ve teorik değişimler, eğitimi de, hayatı da etkilemiş; gelecekte bu etkilemenin daha da artarak devam edeceği; hatta bugün hayal bile edilemeyen birçok değişikliğin, gelecek kuşakların alacağı eğitimde görüleceği gibi, gelecek kuşakları ve bu aradaki teknolojik gelişmeleri de sürece dahil ederek bu etki ve etkileşimin onları daha çok etkileyeceği, birçok kişi ve kurum tarafından endişeyle karışık dile getirilmektedir.

Her ne kadar bu gelişmeler ve değişimler insanları gelecek endişelerine düşürse de, tarih boyunca her gelişme ve dönüşüm, önemli her dönemde insanları ürkütmüş; bir takım korkuları da tetiklemiştir. Bu endişelerin/korkuların en başta geleni genellikle “yabancılaşma sendromu” olmuştur. Hızlı ve büyük gelişmelerin, dönüşümlerin insanlığın “sonunu” getireceği; artık insanlıktan “çıkılacağı”; insan “kalmanın” mümkün olmayacağı; insan yaşantısının/hayatının devam edebileceği çevre şartlarının tamamen bozulacağı vb. yargılar çokça taraftar bulmuş, bunlarla ilgili senaryolar ve komplo teorileri üretilmiştir.

Böylesi dönemlerde insanların endişeleri/korkuları artmakla kalmıyor, umutları da tükeniyor. Olması muhtemel (ihtimal dahilindeki) olaylar ve olgular abartılarak gündeme getirilince, olması mutlak/kesin olaylar (olanları, olmakta olanları) ve olgular unutuluyor/unutturuluyor.

Sorunlar ve tehlike büyükse, bunlara karşı önlem alabilecek cevaplar, imkânlar, bilgiler de çoktur ve etkileri büyüktür. Bütün bu olumsuzluklara

rağmen, bilginin, bilimin ve buna bağlı olarak teknolojinin geliştiği; yeni buluşlar ve icatların yapıldığı günümüzde, önceki dönemlerden çok daha fazla ilerleme sağlanmıştır. İletişim ve ulaşım araçlarının ve buna bağlı olarak bilgiye ulaşmanın hızı, ulaşılan bilginin çokluğu, bilgi/veri üretiminin artması ve kullanım alanlarının çoğalması; eğitimde araçların yanında pedagojinin, pedagojik yöntem ve materyallerin işlevsel olarak kullanımının artması vb. gelişmeler, umudumuzu kaybetmeyip diri tutmamız için bir avantajdır.

Daha iki yüz yıl öncesine kadar, çocuk eğitimi konusunda yaş seviyelerine uygun pedagoji uygulamaları ile ilgili bilimsel bilgi bulmak ve materyal temin etmek bir yana, çocuk edebiyatına yönelik ürünler konusunda da ürün kıtlığı yaşanıyordu. Pedagoji, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, arkeoloji gibi yeni bilim alanlarının yanında, fen bilimleri alanlarındaki gelişmeler, başta tıp olmak üzere birçok teknolojik yeniliğin hayatı kolaylaştırdığı ve sağlıklı yaşamının yollarını sunduğu inkar edilemez.

Özellikle görüntüleme tekniklerindeki hızlı gelişmeler, insan beyni ve sinir sistemleri, mikrobiyoloji ve genetik alanları, nanomühendislikte nano materyallerin üretimi; uzaya çok uzaklara teleskoplar gönderilerek yapılan gözlemler, CERN’de atom altı parçacıklarla yapılan deneyler gibi bilimsel gelişmeler sayesinde, insan bazı endişeler taşısa da umutlu olacağı birçok nedenin olduğunu da unutmamalıdır.

Umut varsa, çare de vardır; imkân da oluşturulur.

Bilimin ve bilimsel araştırmaların son yüz (100) yılda gösterdiği gelişmeler ve elde ettiği başarılar sayılamayacak kadar çoktur. Bu süreçte derin ve ayrıntılı yeni bilgiler üretilmiş, buna bağlı olarak teknolojiye devrim niteliğinde buluşlar ve icatlar gerçekleşmiştir. Tüm bu gelişmeler, “insanı tanımak ve bilmek” konusunda bizleri daha da umutlu kılmaktadır.

Bazı az gelişmiş, sömürülmüş veya “geri bırakılmış” ülkelerde görülen bilim karşıtlığının temelinde; bu toplumların yaşadıkları tarihsel travmaların, onları bilime ve bilimsel gelişmelere karşı bir konuma sürüklemesinin etkili olduğu kanaatindeyim. Ayrıca bilimin ve teknolojinin sahibi, hakimi ve öncelikli kullanıcısı olan “sömürgeci zihniyetin” geçmişte insan ve doğa anlayışında ortaya koyduğu hatalar ve yanlışların da bu karşıtlığı beslediğini düşünüyorum.

Bilime ve teknolojiye karşı çıkmak yerine; bunları kendimizin üretmesi, kullanımında mevcut sahiplerinin düştüğü hatalara düşmemek, insanı ve doğayı korumak, zayıfları sömürmemek, kimseye zulmetmemek gerekmektedir. Geçmişin yanlışlarını düzeltmeye, zararlarını gidermeye ve tahribatı onarmaya çalışmalı; gelecekte ortaya çıkabilecek sorunları önceden görerek “koruyucu hekimlik” anlayışına uygun tedbirler geliştirmeliyiz.

İnsanın “zaman” anlayışında mutlak bir “an” yoktur; ancak “anlar” ve “anılar” vardır. Geçmiş, geleceği sürekli kemirerek azaltır ve kendine yaklaştırır. Allah katında zaman ise geçmişi ve geleceği kapsayan bir “an” olarak yaratılmıştır. Eğitim konusunda da çok eski konulara takılıp kalmak yerine; her an yaşanan olayları ve olguları bilginin ışığında, bilimin aydınlığında, bilgelik ve hikmetin izini sürerek anlamaya çalışmalıyız.

Hız. Mevlânâ’nın bir rubaisinde dediği gibi:

“Her gün bir yerden göçmek ne iyi,
Her gün bir yere konmak ne güzel.
Bulanmadan, donmadan akmak ne hoş.
Düneye ait ne kadar şey varsa,
Dünya beraber gitti cancağızım,
Şimdi yeni şeyler söylemek lazım.”

Zygmunt Bauman’ın “Akışkan Modernlik” olarak tanımladığı bugünkü dünyaya hitap etmeyen eğitim; hâlen mekanik bir sürecin etkisiyle kurumsal ve okul otoritesi çerçevesinde yürütülmektedir. Ancak “sanal dünyalar” ve “zeki makineler” ile desteklenen yeni yapı, mekânsızlık ve merkezsizlik üzerine kurulmakta; küresel,

akışkan ve doğrudan “çıktıya” uyarlı hâle gelmektedir. Sanayileşme sürecinde ürün eksenli bir yapıya bürünen eğitim, siber teknolojik süreçte giderek “girdi-çıktı” eksenine kaymaktadır.

Eğitim araçları değişirken; dijital gelecekte yapay zeka uygulamaları ve metaverse, eğitimin yeni araçları hâline gelmektedir. Öğrenmenin mekânı olan okul binaları, öğretmenlik ve eğitmenlik geri planda kalırken; sanal mekânlar ve dijital bedenler, siber dünyada eğitim ile eğlencenin kesiştiği “edutainment” anlayışına doğru evrilmektedir.

Metaverse, gerçek dünyanın sanal dünyaya dönüşümü olarak; bu iki dünyanın sınırlarını ortadan kaldıran dijital dönüşümün son evresidir. Yapay zeka, nanoteknoloji, artırılmış gerçeklik (AR), sanal gerçeklik (VR), karma gerçeklik (MR) gibi unsurların ve üç boyutlu blok zincir teknolojisinin birleşimiyle şekillenmektedir. Bu ortamda “avatar” (sanal profil) aracılığıyla oluşturulan “ekran kişiliği”, eğitimin temellerini değiştirmekte; öğrencinin kendi eğitim içeriğini ve amacını özgür iradesiyle belirleyerek, gerçek hayatta deneyimleyemediği durumları sanal ortamda yaşamasına olanak tanımaktadır. Bu da bireysel öğrenmeyi önceki dönemlere kıyasla çok daha fazla kolaylaştırmaktadır.

2005’ten itibaren Web 2.0 sürecine geçilmesi, öğrencileri Web 3.0’a hazırlamış; bilişim tabanlı ve oyun temelli simülasyon uygulamalarıyla eğitim-öğretim süreçleri daha eğlenceli ve motive edici hâle gelmiştir. Dijitalleşmeyi ve robotikleşmeyi içselleştirmiş gelecek nesillerin “eğlenerek öğrenme” (edutainment) anlayışına uyum sağlaması kaçınılmaz görünmektedir. Böylece öğrenci hem öğrenmekte hem de eğlenmektedir. Öğrencilerin interneti, oyunları, sosyal medyayı ve dijital uygulamaları yoğun biçimde kullanmaları bu kavramın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Kültürel tüketimin yenilikçi bir yorumu olan bu aktif deneyimsel süreç, yapay zekânın da dahil olmasıyla sanal ortamları daha gerçekçi hâle getirecek; oyun ve oyun teknolojisi ise eğitimin yanı sıra iletişim, enformasyon ve medya alanlarında da yaygın biçimde kullanılacaktır.

Üç (3) boyutlu metaverse platformlarının yalnızca öğretim süreçlerini değil, bireysel kişilik eğitimini ve kişiliğin gelişimini de farklılaştıracağı gözleniyor. Bilişsel bilimin imkânlarından yararlanmak, insanı zihinsel olarak daha da donatarak ya da açılmamış zihinsel donanımları açarak, bilgi kazanımı ve eğitsellik bakımından güçlendireceği görülüyor.

İnsanın doğal, fizikî, kimyasal ve biyolojik olarak geliştirilmesinin yanında, zihinsel olarak da geliştirilmesi gerektiğini ileri süren; kendini eğitim-öğretimin geleceği olarak gören ve teknolojiye dayanan eğitim araç-gereçleriyle insanın yeniden biçimlenişini sağlamaya çalışan trans-posthümanist süreçte, klasik eğitim süreçlerinin gereksiz ve yararsız olduğu iddia edilmektedir.

Bu transhümanist süreçte yalnızca insan değil, insanın içinde yaşadığı çevrenin de değişmesi gerektiği savunulmaktadır. Yapay zekâ, makine, robotik, bilgisayar ve derin öğrenme alanlarında meydana gelen üst düzey gelişmelerin, eğitim-öğretim konularındaki tüm paradigmaları kökten değiştireceği iddialar arasındadır.

Uzmanlaşmanın, bilimleri bağımsızlaştırma sürecini sona erdireceği; ortaya çıkan teknolojik ürünlerin disiplinlerarası süreçleri içerdiği; yeni dönemde temel bilimler, matematik, mühendislik, tıp bilimleri gibi birçok disiplinin birlikteliğini gerektiren süreçlerin geçerli olacağı da şimdiden görülmektedir. Transhümanizmin dayandığı NBIC (Nano-Bio-Info-Cogno) bilimler, hemen tüm bilimleri kendinde barındırmaktadır.

YENİ EĞİTİM YILINA GİRERKEN VİCDANİ EĞİTİM İHTİYACI

SEBAHATTİN KAZAZ
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

**Her sınıf, merhametin
yeşerdiği bir yuva
olmalı.**

**Her öğrenci, dünyadaki
acılar duyarlı bir birey
olmalı.**

**Bilgi tek başına yetmez;
vicdanla birleşen bilgi
dünyayı değiştirir.**

Eylül ayı geldiğinde evlerimizde, okullarımızda bambaşka bir heyecan vardır. Çocuklar yeni çantalarını sırtlanır, defterlerin kokusunu içlerine çeker, okullar, sınıflar neşeli gülüşmelere sahne olur. Ancak aynı günlerde Gazze başta olmak üzere dünyanın pek çok yerindeki çocukların uyandığı manzara bambaşkadır. Ne yeni defterleri, ne umutla dolu sınıfları vardır. Onların kulaklarında okul zili pek olmamıştır veya savaş bilgelerindeki gibi bombaların uğultusu yankılanır. Bir tarafta bilgiye açılan kapılar, diğer tarafta yıkıntılar altında kaybolan hayaller... İşte bu çelişki, biz eğitimcilerin vicdanını derinden sarsmalı ve eğitimdeki esas görevlerimizin ne olması konusunu yeniden hatırlatmalıdır.

Eğitim, her çocuğun doğuştan ve en tabii hakkıdır. Fakat bugün dünyada milyonlarca çocuk bu haktan mahrum bırakılmaktadır. UNICEF verilerine göre, dünya genelinde yaklaşık 250 milyondan fazla çocuk okula devam edememektedir. Bunun en önemli sebeplerinden biri savaşlardır. Gazze'de 2023–2024 eğitim yılında yaklaşık 625.000 öğrenci eğitim hakkını kaybetti. Okulların %95'i ya yıkıldı ya da kullanılamaz hale geldi. Sadece Sudan'da 19 milyon çocuk okula gidemiyor. "Save the Children" raporuna göre, çatışma ve kırılgan ülkelerde yaşayan her üç çocuktan biri

eğitimden mahrum durumdadır. Dünyada çocuklar savaşımlardan hariç onlarca problemle etkilenmektedir; çocuk işçiliği, suça zorlanma, organ ticareti yanında kaleme dahi alamayacağımız problemlerin olduğunu hepimiz biliyoruz. Bütün bu zorlukların en belirgin ortak sonucu çocukların eğitimden uzak kalmalarıdır. Çocuklardan çalınan eğitim yalnızca bilgi eksikliği, hayata eksik hazırlanmak olarak kalmamaktadır. Eğitim eksikliği aynı zamanda hem kendilerinin hem ülkelerinin geleceğinin çalınması anlamına gelmektedir. Okula gidemeyen her çocuk, bir toplumun yarınlarından koparılan bir parça olarak değerlendirilmelidir.

Vicdan Eğitiminin eğitim süreçlerinde bilgi kadar ve ondan daha çok önemli olduğu her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır. Eğitim yalnızca akademik başarıyla ölçülemez. Merhamet, empati, adalet gibi değerler kazandırılmadığında, yalnızca bilgiye sahip ama vicdanı körelmiş bireyler yetişir. Oysa insanlığı ileriye taşıyacak olan, bilgisiyle birlikte vicdanını da büyüten nesillerdir. En yıkıcı silahlar, en tehlikeli tıbbi ve dijital virüsler çok zeki ve iyi öğretimli bireylerin eserleridir. Sosyal ve duygusal öğrenme (SEL) den uzak eğitim programları, toplumların ihtiyacı olan iyi insana erişim için yetersizdir. Dünya'da adaletin tesisi için bilgili olduğu kadar vicdanlı bireylere ihtiyaç vardır. Hatta vicdanlı olmanın bilgili olmanın önünde tutulmasının gereği gün be gün daha iyi anlaşılmaktadır.

Bilgi, bireyi donatırken, değerler onu topluma katkı sağlayan bir birey haline getirir. Empati, yalnızca duygusal bir erdem değil; toplumsal dayanışmanın teminatıdır. Eğitimde SEL uygulamaları, hem bireysel hem toplumsal

düzeyde somut kazanımlar sağlar. Eğitimciler, ders kitaplarını olduğu kadar vicdan kitaplarını da açmalıdır. Veliler, çocuklarının başarısını sadece notlarla değil, merhametleriyle de ölçmelidir. Öğrenciler, öğrenirken aynı zamanda paylaşmayı, anlamayı, empati kurmayı da hayatlarına katmalıdırlar. Öğrencilerimiz sadece kendi ülkesinin dertleri ile değil diğer dünya milletlerinin dertleri ile de hemhal olabilmelidir. Küresel farkındalık ile yetiştirilen bireyler kendi ülke menfaatlerini korumanın yanında haklıya hakkını teslim edebilmeyi de öğrenmelidirler. Vicdanlı çocuklar başka coğrafyalardaki yaşlıtlarının acılarını duydukça, kendi sorumluluklarının farkına varabilirler.

Araştırmalar, sosyal-duygusal öğrenme programlarının uygulandığı okullarda akademik başarının %11 arttığını, zorbalık ve şiddet olaylarının azaldığını göstermektedir. Bu sonuç, eğitimin bilgi kadar değerler üzerine inşa edilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Çocuklarımıza Gazze'deki yaşlıtlarının yaşadıklarını anlatmak, onları suçlulukla değil, sorumlulukla yüzleştirmek demektir. Empati kurmayı öğrenen öğrenci, en yakınından başlayarak dünyada yaşayan her canlıya vicdanı ile bakacak, barış ve adalet için daha duyarlı olacaktır.

Biz eğitimcilerin görevi sadece müfredatı yetiştirmek değildir. Öğrencilere bilgi kazandırmak kadar, onları vicdanlı bireyler olarak yetiştirmek önemli bir sorumluluğumuzdur. Bugün dünyanın en çok ihtiyaç duyduğu şey, vicdan sahibi insanlardır. Gazze'de yaşananlar bize bir kez daha gösteriyor ki savaşları durduracak olan ne sadece teknoloji ne de siyasi kararlardır. Ancak vicdan ve merhamettir. İşte bu noktada

eğitimcinin sorumluluğu devreye girmektedir. Bizler sınıflarımızda sadece bilgi aktarmıyoruz; aynı zamanda karakter, ahlak ve insanlık inşa ediyoruz. Çünkü insani erdeme giden yol, en iyi müfredattan bile güçlüdür. Aile bireyleri, toplum önderleri olan eğitimcilerin bu konuda sorumlulukları büyüktür. Aile içi sohbetlerden, her türlü medya aracından, okul müfredatlarından gelen mesajlar organize ve birbirini destekler mahiyette olması vicdanlı bireyler yetiştirmede daha etkili olacaktır. Birey, toplum ve devlet bu misyonu birlikte yürütmelidir.

Vicdani eğitim evde başlamalı ancak evde, okulda ve toplumda birlikte pekiştirilmelidir. Eğitimciler, yalnızca sınıfta öğretmenler değil aynı zamanda toplumun vicdanını diri tutan öncülerdir. Sınıflarımızda, dünyada yaşanan trajedileri gündem yapabilmeliyiz. Çocuklarımızı korkutmadan, umutlarını söndürmeden, ama aynı zamanda gerçekleri gizlemeden... Barış temalı etkinlikler, yardım kampanyaları, empati çalışmaları ile öğrencilerimize hem yerel hem küresel sorumluluk kazandırabiliriz.

Milli Eğitim Bakanlığının almış olduğu karar gereği eğitim döneminin ilk günlerinde "Orman Yangınlarına Karşı Yeşil Vatanı Korumak" temasıyla orman yangınları ve çevreye karşı bilinç oluşturma eğitimleri verilecek olmasını olumlu karşılıyoruz. Aynı şekilde eğitim sisteminde kademeli olarak geçilmekte olan Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde "erdem-değer-

eylem" mottosunun vicdan eğitimi konusunda müfredatı daha uygun hale getirmesi yanında eğitimcinin elini güçlendirdiği de takdir edilecek gelişmelerdir. Milli Eğitim Bakanına siyasi görüş olarak karşı olan (!) eğitimcilerin bu tür etkinliklere gereken önemi vermeyecek kısmını bir kenara koyarsak, okul yönetimlerinin her türlü, insani, vicdani, çevresel farkındalık eğitimlerine her zamankinden daha çok önem vermeleri bir vicdani mecburiyettir. Milli Ağaçlandırma Bayramı olarak Kabul edilen 11 Kasım Türkiye'de "Milli Ağaçlandırma Günüdür". 14 milyon ağacın toprakla buluşturulduğu 11 Kasım 2019 yılından itibaren her yıl milyonlarca ağacın dikildiği bir etkinlik. Her okulun bakımını ve korumasını üstlenebileceği bir "Hatıra Ormanı" oluşturması projesi pekâlâ canlı, ağaç ve çevre duyarlılığı için etkili olabilir.

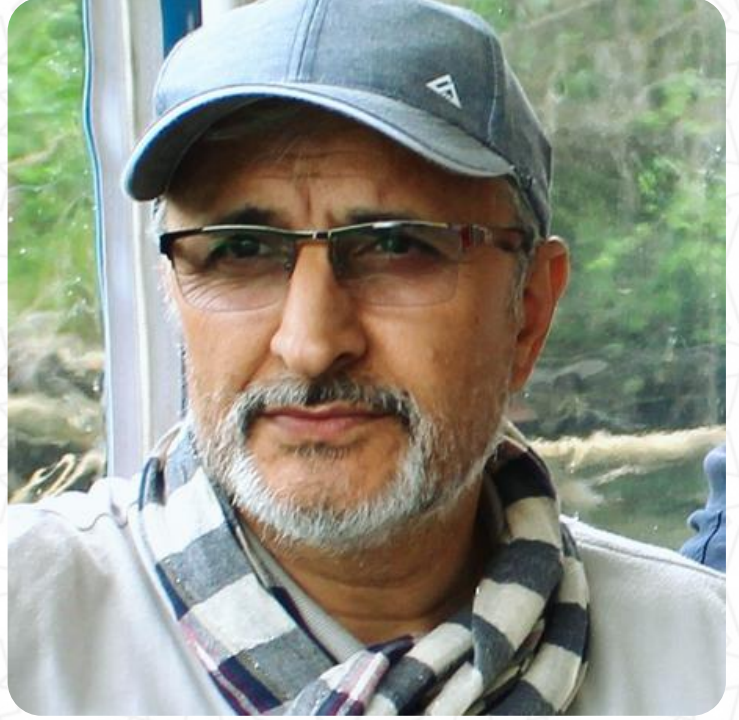
Değerli eğitimci dostlar, bu eğitim yılına yalnızca akademik planlarla değil, vicdani bir sorumlulukla girmeliyiz. Sınıflarımız, sadece derslerin işlendiği mekânlar değil; merhametin, dayanışmanın ve adaletin filizlendiği yuvalar olmalıdır. Her çocuk, savaşırsız bir gökyüzü altında, korkusuzca okula gitmeyi hak eder. Bilgi, tek başına dünyayı değiştirmez; bilgiye eşlik eden vicdan, adalet ve merhamet dünyayı değiştirir.

Geleceğin dünyasına yön verecek liderlerinin yetişeceği sınıflardaki vicdani eğitimler, dünya için bir umut olacaktır.

NORMAL OLMAK NEDEN ZORDUR?

NACİ BEKTAŞ
EĞİTİMCİ - YAZAR

Normal olan şeylere insanlar neden daha az ilgi ve alaka gösterirler, hiç düşündünüz mü? Bir işin doğasına uymak, kuralına uymak, ölçüsüne uymak neden hep zor gelir? Bir yolun ortası varken neden kıyıdan köşeden gitmek daha cazip gelir insana?

Herkesin atasından dedesinden görüp kullandığı basit ve sade alışkanlıklar neden daha eksantrik ve ilginç olanlar için terk edilir?

Sözün özü normal olan şeyler neden hayatımızdaki normal yerini alamaz bir türlü?

Bu sorunun cevabı çok basittir aslında:
Çünkü insan normal bir varlık değildir de ondan.
İnsan, helal dairesini aşıp sınırlarda gezmeyi, doğrultmak varken eğip bükmeyi, zor geldiğinde kaçıp gitmeyi, adil davranması gereken yerde kendinden yana olmayı, sabretmesi gerektiğinde kestirmeden gitmeyi, çalışıp terlemek yerine yan gelip yatmayı, hakkı teslim etmek varken gurur yapmayı, özür dilemesi gerektiğinde yan çizmeyi ve bir sorumluluk yüklenmesi gerektiğinde umursamazlığı tercih eden bir varlıktır.

İnsanın normal olan dururken anormal olana yönelmesi, kurala uymak varken kuralı bozup kendine uydurması, ölçülü ve dengeli bir hayat yaşamak varken, ya ifrata ya da tefrite düşmesi

onun âsi tiynetli bir varlık olmasından kaynaklanır. Zira insan boyun eğmekten çok isyan etmeye meyyaldir. Takvaya yani hakka ve hakikate teslim olmaktan çok, fücûra yani hakkı ve hakikati eğip bükmeye heveskârdır.

Sözün azı veya çoğu değil normali, yemeğin azı veya çoğu değil normali, paranın azı veya çoğu değil normali, çalışmanın azı veya çoğu değil normali, cesaretin azı veya çoğu değil normali, ibadetin azı veya çoğu değil normali, sevginin ve saygının azı veya çoğu değil normali, mal ve mülkün azı veya çoğu değil normali ve ömrün azı veya çoğu değil normali iyidir.

Normal olmak belki çok fazla coşku ve heyecan verici olmayabilir dostlar, fakat akla, sağduyuya ve kurallara uygun sakin bir hayatın her zaman daha güvenli olacağı kuşkusuzdur.

O yüzden diyoruz ki her şeyin hayırlı olanı normal olmaktır.

Çünkü normal olmak anormal olan insanoğlunu doğru yolda (sırât-ı müstakîm) tutmanın belki de tek yoludur.

OKULLARDA SİLGİSİZ EĞİTİM MÜMKÜN MÜ?

ALİ SEDAT ASLAN
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Dünyada Reggio Emilia ve Finlandiya gibi eğitim modelleri, “hata dostu sınıf” anlayışını benimseyerek öğrencilerin özgüvenini güçlendiriyor. Çünkü her hata, öğrenmenin bir parçasıdır.

Türkiye’de de artık “hata kültürü” üzerine farkındalık artıyor. Silgisiz, hatalarıyla birlikte öğrenen bir nesil mümkün!

Yeni eğitim-öğretim yılı hazırlıklarının yapıldığı şu günlerde bu yazıda Türkiye’deki geleneksel eğitim uygulamalarından biri olan silgi kullanımı pedagojik ve psikolojik açılarından eleştirel bir biçimde değerlendirilmiştir. Silginin, öğrencinin yaptığı hataları gizlemesine neden olarak öğrenme sürecini olumsuz etkilediği ve özgüven gelişimini engellediği savunulmaktadır. Bu bağlamda, hata yapma kültürünü benimseyen dünya eğitim modellerinden örnekler sunularak, alternatif pedagojik yaklaşımlar önerilmiştir.

Temel Eğitimde Silgi Kullanımının Pedagojik ve Psikolojik Etkileri Türkiye’de eğitim sistemi eleştirilerinde, öğrencilerin hataya yaklaşımları ve hata kültürü önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle ilkökul düzeyinde silgi kullanımı üzerinden, hataların nasıl ele alındığı ve bunun çocukların gelişimine etkisi tartışılmaktadır. Ayrıca hata kültürü ve gelişim odaklı zihniyet (growth mindset) ilişkisi, silginin bilişsel gelişim ve özgüven üzerindeki etkileri, dünyadan alternatif yaklaşımlar (Reggio Emilia, Finlandiya ve “mistake-friendly” sınıflar), Türkiye’deki mevcut uygulamalarla karşılaştırmalar ve sınıf içi uygulanabilecek alternatif stratejiler ele alınmıştır. İnceleme hem ulusal hem de uluslararası akademik kaynaklar ve uygulama örneklerine dayanmaktadır.

Silginin Hatayla Yüzleşmeyi Engelleyici Etkisi

Eğitimciler ve araştırmacılar, silgi kullanımının öğrencilerin yaptıkları hatalarla yüzleşmesini zorlaştırdığını belirtmektedir. İngiliz eğitimci Guy Claxton, “silgiyi şeytanın aleti” olarak nitelendirerek okullarda silgi kullanımının yasaklanması gerektiğini savunmuştur. Claxton’a göre silgi, hatalardan duyulan utanıcı kalıcı hale getirir; adeta dünyaya “Ben hiç hata yapmadım, ilk seferde doğru yaptım” diye yalan söylemenin yolunu açar. Gerçekten de bir hatayı silmek, öğrencinin yanlışını görünmez kıldığı için hatasıyla yüzleşmesini engeller. Hatasını silip yok etmek yerine, üzerinde düşünmeden diğer doğru cevaba geçebilir. Bu durum, öğrencide hatasını fark edip düzeltme ve ondan öğrenme fırsatını ortadan kaldırır. Nitekim silgiyle yazdıklarını sürekli düzelden bir öğrenci, sanki hiç hata yapmamış gibi davranabilir. Bu da hatayı doğal bir öğrenme parçası olarak görmesini zorlaştırır.

Sınıf içi gözlemlere dayanan bazı öğretmen görüşleri de silginin bu olumsuz mesajını desteklemektedir. Özellikle küçük yaş gruplarında silgiyi sınıftan tamamen kaldıran bir öğretmen, silginin çocuklarda hata yapmaktan utanma ve “yanlış yaparsam hemen silmeliyim” kaygısını artırdığını belirtmiştir. Silgi kullanan öğrencilerin, yanlış yapmamak için aşırı çekingen davrandığı ya da yaptıkları en ufak yanlış bile karalamadan silmeye çalıştığı görülmüştür. Oysa silgi olmadan çalıştıklarında, hata yapsalar bile bunu üzerini çizip düzeltmek zorunda kaldıkları için hatalarıyla yüzleşebilmekte ve yanlışlarını doğal karşılamayı öğrenebilmektedirler. Eğitimcilere göre çocuklara verilecek en önemli ders, hataların öğrenme sürecinin bir parçası olduğu ve düzeltilebileceği, hatta hatalardan gurur duyarak yeni şeyler öğrenilebileceğidir. Böylece öğrenciler yaptıkları hatalardan utanmak yerine, onlarla karşılaşp onları sahiplenerek öğrenme deneyiminin bir parçası haline getirebilirler.

Silgi kullanımının yerine farklı yazım alışkanlıkları kazandırmak, öğrencilerin hatayla yüzleşmesine yardımcı olabilir. Örneğin bazı eğitim uzmanları, kurşun kalem yerine tükenmez kalem kullanıp yanlışın üstünü çizerek düzeltme yapmayı

önermektedir. Böylece öğrenciler: (1) hata yapmanın aslında normal bir durum olduğunu, (2) hata düzeltilse bile izinin kaldığını ve (3) daha dikkatli olup aynı hatayı tekrarlamamaya gayret etmek gerektiğini öğrenirler. Nitekim defterde silinen her hata geride görünmez bir iz bıraksa da, üstü çizili hatalar öğrencinin kendi düşünme sürecini ve ilerlemesini görünür kılar. Habertürk’te yayınlanan bir yazıda da vurgulandığı gibi, defterden ne kadar çok hata silinirse sayfada o kadar iz kalır – silgi, hatayı tamamen yok edemez. Bu nedenle bazı uzmanlar, öğrencilerin hataları silip yok etmek yerine üzerini tek çizgiyle çizerek bırakmalarını ve sonraki doğru cevabı yanına yazarak kendi düzeltmelerini görmelerini teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, hataların gizlenecek değil, üzerinde düşünülüp görülecek bir deneyim olduğunu hissettirebilir.

Hata Kültürü ve Gelişim Odaklı Zihniyet (Growth Mindset)

Gelişim odaklı zihniyet kavramı (Carol Dweck’in “growth mindset” teorisi), bireyin yetenek ve zekâ potansiyelinin çaba ve deneyimle gelişebileceği inancına dayanır. Bu zihniyete sahip öğrenciler, hataları birer öğrenme fırsatı olarak görürler ve başarısızlığı sabit bir yetersizlik olarak değil, geçici bir durum olarak değerlendirirler. Buna karşıt olan sabit zihniyet ise zekânın ve yeteneğin değişmez olduğunu varsayar; bu bakış açısındaki öğrenciler için hata yapmak, kişisel bir başarısızlık göstergesi olduğundan kaçınılması gereken bir durumdur. Dolayısıyla sınıfta yaratılan hata kültürü, öğrencinin hangi zihniyeti benimsediğiyle yakından ilişkilidir.

Eğer sınıf ortamı hatayı tolere etmeyen, sadece doğru cevaba odaklanan bir kültüre sahipse, öğrenciler hata yapmaktan korkarak risk almaktan kaçınabilir ve “başarısız olursam aptal görünürüm” endişesiyle öğrenmeye kapalı hale gelebilirler. Tam tersine, öğretmen ve öğrencilerin hatalara doğal yaklaştığı bir ortam, gelişim odaklı zihniyeti teşvik eder. Carol Dweck’in çalışmalarına göre, bir hata yapıldığında beynimiz bundan ders çıkarmak üzere adeta “ateşlenir” ve yeni sinaptik bağlar kurar. Dweck, “Öğrenci her hata yaptığında beyinde yeni bir sinaps gelişir” diyerek, hataların beyin gelişimindeki kritik rolünü vurgulamıştır. Yani hata yapmak, öğrenen beyni zenginleştiren, onu gelişime zorlayan sağlıklı bir sarsıntıdır. Bu bakış

açısıyla yetişen çocuk, hata yaptığında özgüvenini yitirmek yerine “Beynim büyüyor, yeni bir şey öğreniyorum” diyebilecek bir tutum kazanır.

Bir sınıfta gerçek anlamda “hata dostu” (mistake-friendly) bir kültür oluşması, hem öğrencilerin hem de öğretmenin zihin yapısını dönüştürmesini gerektirir. Hataları damgalamak yerine, aksine onları analiz eden ve ders çıkaran bir ortam sağlamak önemlidir. Eğitim danışmanı Colin Seale, “Hatalar öğrenmenin doğal bir parçasıdır; eğer öğrenciler sırf hata yapma korkusuyla kendilerini geri çekiyorsa eleştirel düşünmeyi geliştiremeyiz” diyerek bu noktaya dikkat çeker. Nitekim Edutopia’da yayımlanan bir makalede vurgulandığı gibi, hata dostu bir sınıfta öğretmenler hataları öğrencilerin konuyu anlama düzeyini değerlendirmek ve eleştirel düşünmeyi desteklemek için birer fırsat olarak kullanır. Böyle bir sınıf ikliminde yanlış cevap vermek öğrenciyi utandırmaz; aksine sınıfça “Bu yanlış düşünce nereden kaynaklandı ve buradan ne öğrenebiliriz?” sorusu sorularak tüm sınıfın öğrenmesi derinleştirilir.

Growth mindset anlayışında, çabaya ve süreçteki gelişime verilen değer, sonucun doğruluğundan daha önemlidir. Hata, bu süreçte değerli bir veridir. Carol Dweck’in Mindset kitabında belirttiği gibi, öğrenci bir soruya tam emin olarak yanlış cevap verdiğinde ve bunu fark ettiğinde beyinde adeta bir “bilişsel hesaplaşma” yaşanır; beynimiz çelişkili bilgiyi uzlaştırmak ve daha kalıcı, doğru bir çözüm geliştirmek için yoğun çaba harcar. Bu nedenle, öğrencinin hataya yüklediği anlam değiştirilirse öğrenme kalitesi de değişecektir. Hata kültürü pozitif olan bir sınıfta büyüyen çocuk, zorluklar karşısında pes etmek yerine “Henüz başaramadım, daha çok çalışmalıyım” diyebilir. Bu yaklaşım, özgüvenini zedelemekten onu motive eder. Nitekim Claxton da eğitimde hata yapmaktan korkmayan nesiller yetiştirmemiz gerektiğini belirtir: Çocuklar yaptıkları hatalara bakıp onlardan yeni şeyler öğrenebilmeli, hatalarını silip atmaya değil onlarla çalışmaya teşvik edilmelidir. Okullar sadece testlerde doğru cevabı arayan yerler olmaktan çıkıp, hataların da birer öğretmen olduğunu gösteren öğrenme ortamlarına dönüşmelidir.

Silginin Bilişsel Gelişim ve Özgüven Üzerindeki Etkileri

Silgi kullanımının öğrenci üzerindeki etkilerinden biri de bilişsel gelişim süreci ve özgüven boyutunda ortaya çıkar. Hata yapmak, öğrenme biliminde bilişsel gelişimin temel dinamiklerinden biridir. Bir öğrenci yanlış yaptığında, eğer bu yanlış fark edip üzerinde düşünürse zihninde konuyla ilgili daha derin ve kalıcı öğrenme izleri oluşur. Ancak silgiyle yanlışını anında ortadan kaldıran bir öğrenci, bu bilişsel çaba sürecini atlama riskine girer. Yanlışın silinmesi, beyne “burada üzerinde durulacak bir çelişki yok” sinyali verebilir ve öğrenci o konudaki bilgisindeki boşluğu fark etmeyebilir. Bu nedenle, silginin aşırı kullanımı uzun vadede öğrencinin problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini sınırlayabilir.

Nöropedagojik araştırmalar, hata yapma anının beynin öğrenme mekanizmalarını aktifleştirdiğini göstermektedir. Bir hata yapıldığında yaşanan sürpriz ve çelişki hissi, beynin dikkat ve bellek süreçlerini devreye sokar. Öğrenci hatalı olduğunu anladığında genellikle içsel bir düzeltme ihtiyacı hisseder ve doğru cevabı bulduğunda, hem hatalı yaklaşımını hem de doğru bilgiyi daha güçlü bir şekilde zihnine yerleştirir. Bu süreçte, hatanın beyne verdiği geri bildirim sinyali kritik önem taşır. Silginin sürekli devrede olması, bu sinyalin henüz doğru düzgün işlenmeden susturulması anlamına gelebilir. Dolayısıyla hatanın iziyle karşılaşmayan öğrenci, bilişsel olarak gelişim fırsatını kısmen kaçıır.

Öte yandan silgi ve özgüven ilişkisi de dikkat çekicidir. Silgi kullanımı, öğrencinin zihninde “hata yapmamalıyım, yaparsam hemen gizlemeliyim” şeklinde bir koşullanma yaratabilir. Bu da zamanla mükemmeliyetçi bir tutuma veya hata yapma kaygısına yol açarak öğrencinin özgüvenini zedeleyebilir. Avustralya’da yapılan bir değerlendirmede, silginin “mükemmeliyetçilik” eğilimini körükleyebileceği belirtilmiştir. Çocuk her yanlışını silerse, bilinçdışı olarak her şeyin mükemmel, tertemiz olması gerektiği inancını pekiştirebilir. “Hatalar ancak bir kere yapılır, ikinciye olmamalı” düşüncesi gelişen çocuk, ilk seferde doğru yapmaya aşırı odaklanıp hata yapınca değersizlik hissedebilir. Bu durum özgüvenini olumsuz etkileyerek yeni şeyler denemesinin önünde engel oluşturur. Nitekim silgi

kullanımının çocuklarda gerçekçi olmayan yüksek standartlar ve hata yapma korkusu yaratarak özsaygıya zarar verebileceği rapor edilmiştir. Çocuk sürekli kendini silgiyle düzeltirken, başarısını sadece hatasız olma üzerinden tanımlamaya başlayabilir ki bu da kendine güvenini sarsar.

Özgüven açısından bir diğer tehlike, silginin hatayı gizleme kolaylığı nedeniyle öğrencinin başarı/hata algısını dışsallaştırmasıdır. Yani öğrenci, hatayı kendi öğrenme sürecinin doğal bir parçası olarak görmek yerine, saklanması gereken bir kusur olarak görür. Bu durum, özellikle daha hassas karakterli çocuklarda “hata yaparsam ben başarısız biriyim” şeklinde öz değerlendirmelere yol açabilir. Oysa eğitim psikolojisi alanındaki çalışmalar, çocukların çaba ve strateji odaklı geri bildirim aldıklarında özgüven ve başarı motivasyonlarının arttığını, ama sonuç odaklı eleştiriyse (örneğin “yanlış yaptın, sıfır aldın” gibi) karşılaştıklarında özdeğer duygularının zedelendiğini göstermektedir. Bu noktada öğretmen ve ebeveyn tutumları devreye girer: Hatalara verilen tepki, çocuğun kendine güvenini şekillendirir. Eğer bir çocuk hata yaptığında sert şekilde eleştiriliyor veya hatası hemen yok sayılıyorsa, o çocuk zamanla hata yapmaktan kaçınmak için öğrenilmiş çaresizlik geliştirebilir.

Buna karşılık, hata dostu bir öğrenme ortamı, öğrencinin özgüvenini destekler. Güvenli bir ortamda çocuk hatasını rahatça ifade edebilir ve bunun kişisel değerine hanel getirmeyeceğini bilir. Türkiye’de farklı kademelerden öğrencilerle uygulanan “Hata Serbest Köşesi” etkinliği sonrasında, öğrencilerin süreç içerisinde çekingenliklerini aşip hatalarını özgüvenli bir şekilde paylaşmaya başladıkları gözlemlenmiştir. Hata yapmanın korkulacak veya utanılacak bir durum olmadığını içselleştiren öğrencilerde, yeni şeyler deneme ve aktif katılım becerilerinin arttığı belirtilmiştir. Bu bulgu, hata karşısında özgüvenin nasıl şekillenebileceğine dair önemlidir. Hatalarını rahatça ifade edebilen bir çocuk, yeni bir soruya veya göreve girerken “ya yapamazsam” endişesinden çok “denemezsem öğrenemem” düşüncesiyle hareket edecektir. Böylece akademik risk alma becerisi ve öz yeterlik duygusu gelişir.

Reggio Emilia, Finlandiya ve “Mistake-Friendly” Sınıf Uygulamaları

Dünya genelinde farklı eğitim yaklaşımları, hataların öğrenme sürecindeki yeri konusunda çeşitli tutumlar benimsemiştir. İtalya’da ortaya çıkan Reggio Emilia yaklaşımı, erken çocukluk eğitiminde çocuğun merakına ve yaratıcılığına dayalı, esnek bir program öngörür. Bu yaklaşımda çocuklar deneyerek, keşfederek öğrenir ve öğretmenin rolü, onlara zengin bir ortam sunup yönlendirmekle sınırlıdır. Reggio Emilia felsefesinde yanlış yapmak diye bir kavram neredeyse yoktur; her girişim, her deneme öğrenmenin bir parçası kabul edilir. Çocuklar bir problemi veya projeyi araştırırken, yanlış yapmaktan korkmadan özgürce fikir üretir ve denerler. Bu yaklaşımı benimseyen okulların birinde belirtildiği gibi, çocuklara “istediği gibi yaratma özgürlüğü” verilir ve sürecin kendisi son üründen daha değerli görüldüğü için çocuklar “yanlış yaparım” kaygısı olmadan üretmeye teşvik edilir. Örneğin bir Reggio sınıfında sanat etkinliği yapılırken, öğretmen çocuğun çizimini asla yanlış bulup düzeltmez; çocuk ne hayal ediyorsa onu ortaya koyar. Bu sayede öğrenciler daha üç yaşından itibaren yanlış yapmaktan çekinmeden fikirlerini ifade etmeyi, yaratıcı düşünmeyi ve deneme-yanılma yoluyla öğrenmeyi içselleştirirler. Reggio Emilia yaklaşımının “100 dil” metaforuyla ifade edilen, çocuğun 100 farklı şekilde kendini ifade edebileceği fikri, hata kavramını da bu bağlamda nötrleştirir. Önemli olan, çocuğun deneyim yoluyla keşfetmesi ve her hatanın yeni bir soruya veya deneye kapı aralmasıdır.

Benzer şekilde, Finlandiya eğitim sistemi de öğrenci merkezli, güvene dayalı ve hata konusunda daha özgür bir öğrenme kültürüyle tanınır. Finlandiya’daki sınıflarda öğretmenler, öğrencilerin hatalarını öğrenme sürecinin doğal ve beklenen bir parçası olarak görürler. 2021 tarihli bir yüksek lisans tezinde, Finlandyalı ilkökul öğretmenlerinin belirsizlik, risk alma ve hata yapma durumlarına yaklaşımları incelenmiştir. Sonuçlar, Finlandyalı öğretmenlerin genel olarak hata yapmaya karşı kabul edici bir tutum sergilediğini, hataları “hayatın bir parçası” olarak görüp onlardan ders çıkarmayı vurguladıklarını ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin “hatasız insan olmaz, önemli olan hatadan öğrenmek” şeklinde özetlenebilecek bir anlayışı benimsediği

belirtilmiştir. Bu anlayış Finlandiya'nın genel eğitim felsefesiyle uyumludur: İlkokulun ilk yıllarında notlandırma ve sınav baskısının olmaması, öğrencilerin rekabet ve hata korkusu yaşamadan öğrenmeye odaklanmasını sağlar. Öğretmenler, bir öğrencinin hatalı cevabını sınıfta incelikle ele alır; örneğin "Bu ilginç bir yaklaşım, birlikte nerede farklı düşündüğümüze bakalım" diyerek yanlış düzeltirken öğrenciyi utandırmamaya özen gösterirler. Bu sayede Finlandiya sınıflarında öğrenciler öğretmenden veya arkadaşlarından azar işitme korkusu olmaksızın fikirlerini söyleyip hata yapabilirler, hata yaptıklarında bunun bir sorun değil öğrenme fırsatı olduğunu bilirler. Sonuç olarak Finlandiya'nın eğitim başarısının arkasındaki etkenlerden biri de bu olumlu hata iklimi olarak değerlendirilmektedir.

Eğitim literatüründe "mistake-friendly classroom" olarak adlandırılan, yani hata dostu sınıf uygulamaları da dünya genelinde giderek önem kazanmaktadır. Hata dostu sınıf, yukarıda değinildiği gibi hatayı damgalamayan, bilakis onu ders akışının bir parçası haline getiren sınıf demektir. Bu tür sınıflarda öğretmenler, öğrencilerinin muhtemel yanlış anlayışlarını önceden düşünüp planlarını buna göre yapar, ders esnasında ortaya çıkan hataları anında düzeltmek yerine sınıfta tartışır ve analiz eder. Örneğin ABD'de bazı okullarda matematik derslerinde öğretmenler, yanlış cevapları sınıf önünde tartışmaya açarak öğrencilerin eleştirel düşünmesini sağlama yoluna gitmektedir. Bir eğitim uzmanı, "Eğer öğrenciler hata yapmaktan korkarsa, liderlik etmek, yenilik yapmak ve bazı şeyleri yıkıp yeniden yapmak cesaretini gösteremezler" diyerek hataların özellikle de eleştirel düşünme ve inovasyon becerileri için vazgeçilmez olduğuna dikkat çeker. Bu bağlamda, hata dostu sınıflarda öğretmenler sınıf kültürünü baştan inşa eder: Hata yapmak ayıplanacak bir durum değil, üzerinde konuşulacak ve hep birlikte faydalanılacak bir deneyimdir. Örneğin bir öğretmen her dersin başında "Bugün harika bir hata yapma fırsatınız olsun!" diyerek öğrencilerin zihnini rahatlattığını ve böylece tartışmaya katılımın arttığını belirtmiştir. Edutopia'da yayınlanan bir makalede, hata dostu sınıf oluşturmak isteyen öğretmenlere kendi hata algıları üzerine düşünceleri, sınıfta hata örneklerini normalleştirmeleri ve öğrencilerle

birlikte "hata stratejileri" geliştirmeleri önerilmektedir. Böyle bir sınıf kültürü, öğrencilerin sadece doğru cevaba odaklanmış sığ bir öğrenme yerine, hataların da değerlendirilip anlaşıldığı derinlemesine bir öğrenme yaşantısı sunar.

Türkiye'deki Karşılaştırmalar

Mevcut

Uygulamalarla

Türkiye'deki temel eğitim uygulamalarını, yukarıda değinilen yaklaşımlarla karşılaştırdığımızda belirgin farklılıklar göze çarpmaktadır. Geleneksel olarak Türkiye'de ilköğretimde kurşun kalem ve silgi kullanımı yaygın ve normal kabul edilir – zira öğrencilerin yazmayı yeni öğrendiği yıllarda yanlış yapmaları doğal karşılanır ve silgi, bu yanlışları düzeltme imkânı sunar. Uygulamada öğrenciler defterlerine yazarken hata yaptıklarında çoğunlukla silip doğrusunu yeniden yazarlar veya öğretmenler "karalama yapmayın, güzelce silin" diyerek temiz bir sayfa tutmalarını isterler. Hatta bazı öğretmenler, hızlı yazdırıp sonra "temize çektiren" bir yöntem izler; öğrenciler önce müsvedde (taslak) olarak kurşun kalemle yazar, ardından hatalarını silip düzgün bir kopyayı tekrar yazarlar. Bu uygulamalar, öğrencilerin tertipli defter tutmasını sağlasa da, hataların görünmez kılındığı bir öğrenme kültürünü de beraberinde getirir. Nitekim bir eğitim yazarı, ilkökul Türkçe öğretiminde meşhur "Ali topu tut" cümlelerini deftere yazarken yaptığı yanlışları tekrar tekrar silip doğrusunu yazmaya çalıştığı okul günlerini hatırlatarak, hayatta yapılan hataların okuldaki gibi silgiyle silinip düzeltilemeyeceğini vurgular. Bu bakış açısı, okullarımızda hatalara yaklaşımın gerçek yaşamdan bazen kopuk olabildiğine işaret etmektedir.

Türkiye'de yaygın eğilim, hataları en aza indirmek ve mümkünse tamamen önlemek üzerinedir. Öğrenciler, özellikle sınav odaklı eğitim sistemimizde, hata yapmanın bedelini puan kaybıyla hemen deneyimlerler. Liselere ve üniversitelere giriş sınavlarındaki yüksek rekabet, "yanlışın affedilmediği" bir algı oluşturmuştur. Örneğin çoktan seçmeli sınavlarda dört yanlışın bir doğruyu götürmesi kuralı, öğrencileri her soruda hata yapmaktan ziyadesiyle korkar hale getirebilmektedir. Bu nedenle, sınıf içinde de öğrencilerde yanlış yapmama yönünde bir baskı oluşabilmektedir. Öğretmenler her ne kadar öğrenme sürecinde hatalara izin verdiklerini söyleseler de, öğrenciler yanlış yaparsam

öğretmen/veli gözünde başarısız görünürüm endişesi taşıyabilir. Bu durum, Türkiye’de birçok öğrencinin derste parmak kaldırıp yanıt vermekten çekinmesine, ya da anlamadığı halde sormamasına yol açan psikolojik bir bariyer oluşturur.

Öğretmen tutumlarına baktığımızda, Türkiye’de elbette pek çok yenilikçi ve hata dostu yaklaşımı benimseyen öğretmen bulunmaktadır. Ancak genel tablo incelendiğinde, hatalara karşı daha az toleranslı bir sınıf kültürünün yaygın olduğu söylenebilir. Eğitim sistemimizin geçmişinden gelen bir anlayışla, hatasızlık sıkça disiplinli çalışmanın ve iyi öğrenmenin göstergesi sayılır. Hatalar ise çoğu zaman dikkatsizlik veya çalışma eksikliği şeklinde yorumlanır. Eğitışim dergisinde çıkan bir makalede, öğrencilerin tekrar tekrar hata yapmasına göz yumulmasının iş ahlâkını zedeleyebileceği iddia edilmiş; “Hata hoşgörüsü, işi tekrar tekrar yapma lüzumsuzluğuna yol açar; bir işi bir defada ve doğru yapmak titizliğini yok eder” denilmiştir. Bu görüşe göre hata yapmaya imkân tanımak, öğrencilerde ciddiyetsizlik ve özensizlik doğurabilir. Bu bakış açısı, hataya tahammül konusunda daha katı bir çizgiyi temsil eder ve Türkiye’de pek çok eğitim ortamında zımnen paylaşılır. Yani “hata yapma, yaparsan da bir an önce düzelt, yoksa başarısızsın” mesajı, öğrencinin zihnine erken yaşta kazınabilir.

Öte yandan, Türkiye’de son yıllarda eğitimde hata kültürü üzerine farkındalık artmaya başlamıştır. Millî Eğitim Bakanlığı’nın bazı resmi yönlendirmelerinde bile, öğretmenlere yanlışları hemen karalamak veya yok saymak yerine, üzerini çizip düzeltmeleri yönünde tavsiyeler bulunmaktadır. Örneğin sınıf defterine yanlış

yazılan bir ifadenin daksil ile silinmemesi, onun yerine üstünün tek bir çizgiyle çizilmesi gerektiği belirtilir – bu, belki küçük bir ayrıntı ama, resmî düzeyde “yanlışın izi kalsın” yaklaşımının bir örneğidir. Ayrıca bazı öğretmen eğitimleri ve seminerlerde, growth mindset kavramı tanıtılmakta ve öğrencilere hata yapma hakkı tanınmanın onların öğrenme motivasyonunu düşürmeyeceği, aksine geliştireceği anlatılmaktadır.

Ancak uygulamada, özellikle kalabalık sınıflar ve müfredat baskısı altında, öğretmenlerin her hatayı yapıcı şekilde ele alacak vakti bulamadığı da bir gerçektir. Not sistemi ve sınav odaklı değerlendirme de öğretmenleri istemeden de olsa sonuca odaklandırabilmektedir. Bu koşullar altında Türkiye’deki ortalama bir öğrenci, Finlandiya’daki akranına kıyasla muhtemelen daha fazla hata yapma kaygısı taşımakta ve silgiye daha çok başvurmaktadır.

Yine de son dönemde bazı okullar ve öğretmenler, dünya standartlarında hata dostu uygulamaları kendi derslerine uyarlamaya başlamıştır. Örneğin sınıf panolarında öğrencilerin yaptığı ilginç hataları anonim olarak paylaşma, “hata köşesi” oluşturma, sınav sonrası her öğrenciye yanlış sorularını yeniden çözme görevi verme (hata defteri tutma), projelerde deneme-yanılma süreçlerine puan verme gibi yöntemler kullanılmaktadır. Bu tür yaklaşımlar, Türkiye’de geleneksel anlayışla yetişmiş veliler tarafından başta yadırgansa da, sonuçları görüldükçe kabul görmeye başlamaktadır. Çünkü bu yöntemleri kullanan sınıflarda öğrencilerin derse katılımının, problem çözme becerilerinin ve özgüveninin belirgin şekilde arttığı yönünde gözlemler mevcuttur.

TEKNOLOJİ İLE EĞİTİM ARASINDA DENGE KURMAK

ALİ DAYIOĞLU
ÖZKURBİR BAŞKAN YARDIMCISI

**21. yüzyıl sınıflarında
tebeşir tozu yerini ekran
ışıklarına bıraktı.**

**Ama asıl soru şu:
Teknoloji, eğitimin
ruhunu zayıflatıyor mu,
yoksa güçlendiriyor
mu?**

21. yüzyılın eğitim ortamları, teknolojinin sunduğu imkânlarla birlikte köklü bir dönüşüm geçiriyor. Akıllı tahtalar, çevrim içi ders platformları, artırılmış gerçeklik uygulamaları ve yapay zekâ destekli öğrenme araçları artık hayatımızın ayrılmaz bir parçası. Ancak teknoloji, eğitimde her sorunun sihirli çözümü değil; doğru kullanıldığında güçlü bir destek, yanlış yönlendirildiğinde ise öğrencilerin dikkatini dağıtan bir unsur olabiliyor. Bu noktada öğretmenlere düşen en kritik görev, teknoloji ile pedagojiyi uyumlu ve dengeli bir şekilde bir araya getirmektir.

Teknolojinin Eğitimde Sağladığı Avantajlar

- Erişilebilirlik: Öğrenciler ders içeriklerine her zaman, her yerden ulaşabiliyor.
- Bireyselleştirilmiş Öğrenme: Dijital araçlar, öğrencilerin hızına ve seviyesine uygun öğrenme deneyimleri sunabiliyor.
- İlgi Çekici İçerikler: Görsel-işitsel materyaller, oyun tabanlı uygulamalar ve simülasyonlar dersleri daha eğlenceli ve kalıcı hale getiriyor.
- Öğretmen için Kolaylık: Ölçme-değerlendirme, ödev takibi ve ders materyali hazırlığı süreçleri teknolojik destekle daha pratik hale geliyor.

Aşırı Teknoloji Kullanımının Riskleri

- Dikkat Dağınıklığı: Özellikle küçük yaş gruplarında, ekran süresinin artması öğrenmeyi zorlaştırabiliyor.
- Pasif Öğrenme: Teknolojiye aşırı bağımlı bir öğretim, öğrenciyi sorgulamaktan uzaklaştırabilir.
- Yüz Yüze Etkileşimin Azalması: Öğretmen-öğrenci arasındaki insani bağ, dijital ortamda zayıflayabilir.
- Eşitsizlik Sorunu: Tüm öğrencilerin aynı imkânlara sahip olmaması, dijital uçurumu derinleştirebilir.

Öğretmenler İçin Denge Stratejileri

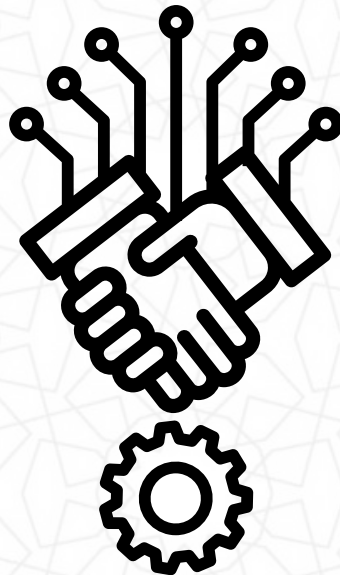
- Amaç Odaklı Kullanım: Teknolojiyi sadece “kullanmış olmak” için değil, dersin öğrenme hedeflerini desteklemek için devreye sokmak.
- Mikro-Denge: Dersin bir bölümünü dijital içeriklerle, bir bölümünü yüz yüze etkileşimle yürütmek.
- Eleştirel Dijital Okuryazarlık: Öğrencilere teknolojiyi yalnızca tüketici olarak değil, sorgulayan ve üreten bireyler olarak kullanmayı öğretmek.
- Ekran Süresi Kontrolü: Dijital araçların öğrenmeyi desteklediği noktada devreye sokulması, fakat sınırsız ekran kullanımından kaçınılması.
- Öğrenciyi Merkeze Alma: Teknoloji aracı, öğretmen ise yol gösterici olmalıdır.

Örnek Uygulamalar

- EBA (Eğitim Bilişim Ağı): Türkiye’de yaygın olarak kullanılan bu platform, öğretmenlere ders içerikleri, etkileşimli etkinlikler ve ölçme-değerlendirme araçları sunuyor. Ancak yalnızca içerik paylaşımı için değil, öğrencilerle birlikte etkinlik geliştirmek için de kullanılabilir.

- Kahoot ve Quizizz: Öğrencilerin sınav kaygısını azaltan, dersleri eğlenceli hale getiren oyun tabanlı öğrenme araçları. Öğretmen, ders sonunda hızlı tekrarlar yapmak için bu uygulamaları kullanabilir.
- Padlet: Öğrencilerin fikirlerini sanal bir pano üzerinde paylaşmasına imkân tanır. Grup çalışmaları ve beyin fırtınası etkinlikleri için idealdir.
- Artırılmış Gerçeklik (AR) Uygulamaları: Özellikle fen ve tarih derslerinde öğrencilerin soyut konuları somutlaştırmasını sağlar. Örneğin, insan vücudunu üç boyutlu görselleştiren AR uygulamaları biyoloji derslerini çok daha etkili hale getirebilir.
- Flip (eski adıyla Flipgrid): Öğrencilerin video ile fikirlerini paylaşmasını sağlar. Bu yöntem özellikle çekingen öğrencilerin katılımını artırır.

Teknoloji, öğretmenin yerini alan bir güç değil, onun rehberlik rolünü daha da görünür kılan bir destektir. Asıl mesele, öğretmenin teknolojiyi pedagojik ilkelerle yoğurabilmesi ve öğrencilerin öğrenme yolculuğuna değer katacak şekilde yönlendirebilmesidir. Dengeyi kuran öğretmen, hem çağın gerekliliklerine uyum sağlayacak hem de öğrencilerin insani değerler temelinde gelişmesine katkıda bulunacaktır.

ÖZEL OKULLARIN VİTRİN YARIŞI

ADEM KEVEN
EĞİTİM YÖNETİCİSİ - YAZAR

**Bir öğrenci şampiyon
oldu, bütün okul kazandı
mı?**

**Yoksa vitrinler mi
parladı?**

**Her okul aynı atölyeyi
açıyor, aynı başarı
hikâyelerini anlatıyor.**

**Ama çocuklarımız
gerçekten kazanıyor
mu?**

Özel okulların çoğalması, ilk bakışta eğitimde kaliteyi yükseltecek bir gelişme gibi görünebilir. Ne var ki, sahadaki tablo bunun tam tersini söylüyor. Bugün birçok özel okul, eğitimi geliştirmek için işbirliği yapmak yerine, acımasız bir rekabetin girdabına sürüklenmiş durumda.

Bu rekabetin dili, çoğu zaman kıskançlık, hasetlik ve birbirinin aleyhinde konuşmalarla şekilleniyor. Aynı şehirde, aynı öğrenciler için hizmet veren kurumlar, birbirine destek olan paydaşlar değil; düşman cepheler gibi davranıyor. Böyle olunca da asıl amaç, yani çocukların daha iyi bir eğitim alması, ikinci plana düşüyor.

Taklitçilik ve Vitrinlik Faaliyetler

Bugün birçok özel okulun gündemini sosyal medya paylaşımları belirliyor. Bir okul “yapay zekâ atölyesi” açıyorsa, diğerleri de aynı başlıkla program duyuruyor. Bir kurum “öğrenci koçluğu” başlatıyorsa, benzer isimlerle projeler çoğalıyor. Ancak bu çalışmaların gerçekten öğrencinin veya öğretmenin ihtiyacını karşılayıp karşılamadığı sorgulanmıyor. Eğitim faaliyetleri, ihtiyaç temelli olmaktan çıkıp, vitrin temelli hale geliyor.

Yanılıcı Başarı Hikâyeleri

Rekabetin belki de en tehlikeli boyutu, kamuoyuna sunulan yanılıcı başarı tabloları. Türkiye'nin farklı illerinde şubeleri bulunan bir okul, sadece bir şubesinde LGS şampiyonu çıkardığında, bunu tüm kurumlarının başarısıymış gibi lanse edebiliyor. Basit bir proje yarışmasındaki derece, uluslararası çapta büyük bir zafer gibi sunulabiliyor. Yıllar önce kazanılmış ödüller hâlâ güncelmiş gibi paylaşıyor. Tesadüfen başarılı olan tek bir öğrencinin başarısı, tüm öğrenciler için geçerliymiş gibi abartılıyor.

Bu tablo, hem velileri hem toplumu yanıltıyor. Eğitimde gerçek kalite, parlak pazarlama söylemlerinin gölgesinde kayboluyor. Üstelik bu konuda ciddi bir denetim mekanizmasının bulunmaması, doğru ile yanlış ayırt etmeyi daha da güçleştiriyor.

Otuz yıllık bir eğitimci olarak beni en çok üzen şey, öğrencilerin bu vitrin yarışında araçsallaştırılmasıdır. Çocukların başarıları birer eğitim göstergesi olmaktan çıkıp, reklam panolarının süsü haline getiriliyor. Oysa biz eğitimciler, her öğrencinin kendi yolculuğunu, kendi hızında ilerlemesini kutsal bilmeliyiz. Ne yazık ki kimi kurumlar, tek bir öğrencinin bireysel başarısını tüm okulun hanesine yazıyor, hatta o çocuğun emeğini bile gölgeleyerek sadece kendi markalarının başarısı olarak sunuyorlar. Bu da çocukta 'ben değil, okulum kazandı' duygusunu oluşturuyor. Eğitim, çocuğun öz değerini zedeleyen bir vitrin yarışı değil; insanı büyüten bir yolculuktur.

Dünyadan İyi Örnekler

Oysa eğitimde işbirliğinin örnekleri dünyanın birçok ülkesinde mevcut.

- Finlandiya: Finlandiya'da özel okul yok denecek kadar az. Eğitim tamamen devletin sorumluluğunda ve her okulun kalitesi eşit düzeyde tutuluyor. Bu nedenle okullar arasında rekabet değil, işbirliği kültürü gelişmiş durumda. Öğretmenler, farklı bölgelerden meslektaşlarıyla sürekli deneyim paylaşımında bulunuyor. Bu yaklaşım, "birbirini geçme" yerine "birlikte yükselme" anlayışını besliyor.

- Kanada: Özel okullar, dernekler ve birlikler çatısı altında düzenli olarak ortak atölyeler, konferanslar ve öğretmen eğitimleri düzenliyor. Ayrıca velilere şeffaf raporlar sunuyorlar. Bu raporlar, başarıyı abartısız, ölçülebilir ve karşılaştırılabilir verilerle açıklıyor.
- Singapur: Burada devlet denetimi çok güçlü. Okulların başarı iddiaları, resmi kurumlar tarafından doğrulanmadan kamuoyuna sunulmuyor. Bu nedenle pazarlama dili abartıya değil, doğrulanabilir gerçeklere dayanıyor.
- İngiltere: "Independent Schools Council" (Bağımsız Okullar Konseyi), özel okulların ortak kalite standartlarını belirliyor. Aynı zamanda kamuoyuna güvenilir raporlar sunarak velilerin doğru bilgiye ulaşmasını sağlıyor. Bu şeffaflık, rekabeti sağlıklı bir zeminde tutuyor.

Türkiye'den Umut Veren Küçük Adımlar

Elbette ülkemizde de olumlu girişimler yok değil. Son yıllarda bazı şehirlerde özel okullar ya da devlet okulları bir araya gelerek ortak öğretmen çalıştayları düzenlediğine tanık oluyoruz. Mesela farklı kurumlarda görev yapan fen ve matematik öğretmenleri, aynı salonda buluşup deneyimlerini paylaşabiliyor. Yine bazı bölgesel platformlarda ve eğitim derneklerinde, özel okullar ortak seminerler düzenleyerek öğretmenlerinin gelişimine katkı sunuyor. Henüz yaygın olmasa da bu tür işbirliği girişimleri, doğru yönde atılmış değerli adımlardır.

Çözüm: İşbirliği ve Şeffaflık

Türkiye'de özel okulların önündeki en büyük sınav, birbirini geçmek değil; birlikte eğitim kalitesini yükseltmek olmalı. Bunun için üç adım şart görünüyor:

1. Ortak platformlar kurulmalı: Özel okullar, öğretmen gelişimi ve eğitim içerikleri için işbirliği yapmalı.
2. Şeffaf başarı raporları hazırlanmalı: Okulların başarı verileri, bağımsız kurumlar tarafından denetlenmeli ve kamuoyuna açık şekilde sunulmalı.
3. Sosyal medya vitrininden çıkılmalı: Eğitim faaliyetlerinin odağı, paylaşımlardan çok öğrenciye sağlanan gerçek katkı olmalı.

Unutmayalım ki, çocuklarımızın geleceği sahte vitrinlerle değil, gerçek emekle şekillenecek. Asıl kazanan, rekabetin değil; işbirliğinin ve dürüstlüğün hâkim olduğu bir eğitim ortamında yetişen öğrencilerimiz olacaktır.

KİMLİK BUHRANI

RASİM USTAOĞLU
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

**“Taklit ettikçe kendimiz
olmaktan uzaklaştık.**

**Bugün kimlik buhranı
yaşıyorsak, sebebi
köklerimizi
unutmamızdır. Çözüm
yine özümüzde,
töremizde,
inancımızda...**

**Ruh-Beden-Akıl
bütünlüğüyle sağlam
nesiller yetiştirmek
bizim elimizde.**

Güzel ülkemizin ahvalini anlattığını düşündüğüm güzel bir fıkra vardır. “Karganın biri ormanda gezinirken rengarenk kanatlarını açmış, tüylerini yaymış, şatafatlı bir halde göğsünü gere gere yürüyen bir tavus kuşu görmüş. Onun alımlı çalımını yürüyüşü bizim karganın pek bir hoşuna gitmiş. Hemen onun yürüyüşünü taklide girişmiş. Epey çabalamış, hayli zorlamış; lakin onun gibi yürümeye imkan yok. Karga kan ter içinde kalmış. Azıcık soluklanayım derken yanından seke seke geçen bir saka kuşu gözüne çarpmış. Tavus kuşunun yürüyüşünü beceremeyen karga, sakanın sekişinin cazibesine kapılıvermiş. Onu beceremedim, bana uymadı; bari şu sakanın yürüyüşü gibi yürüyeyim demiş kendince. Başlamış saka kuşunu taklit etmeye. Lakin ne mümkün onun gibi yürümek... Karga, kendini heder etmiş, ama yine de becerememiş öyle yürümeyi. Artık iyice yorulan karga, “Aman, boşver! Onu, bunu taklit epeyce yordu. Beceremedim de zaten! En iyisi mi ben yine kendim olayım, kendim gibi yürüyeyim.” demiş. Başlamış yürümeye, fakat heyhat! Ne mümkün!.. Biçare kargacık kendi yürüyüşünü de unutuvermiş ve ortaya garip bir yürüyüş çıkıvermiş.”

Güzel ülkemizin ahvalini anlattığını düşündüğüm güzel bir fıkra vardır. “Karganın biri ormanda gezinirken rengarenk kanatlarını açmış, tüylerini yaymış, şatafatlı bir halde göğsünü gere gere yürüyen bir tavus kuşu görmüş. Onun alımlı çalımli yürüyüşü bizim karganın pek bir hoşuna gitmiş. Hemen onun yürüyüşünü taklide girişmiş. Epey çabalamış, hayli zorlamış; lakin onun gibi yürümeye imkan yok. Karga kan ter içinde kalmış. Azıcık soluklanayım derken yanından seke seke geçen bir saka kuşu gözüne çarpmış. Tavus kuşunun yürüyüşünü beceremeyen karga, sakanın sekişinin cazibesine kapılıvermiş. Onu beceremedim, bana uymadı; bari şu sakanın yürüyüşü gibi yürüyeyim demiş kendince. Başlamış saka kuşunu taklit etmeye. Lakin ne mümkün onun gibi yürümek... Karga, kendini heder etmiş, ama yine de becerememiş öyle yürümeyi. Artık iyice yorulan karga, “Aman, boşver! Onu, bunu taklit epeyce yordu. Beceremedim de zaten! En iyisi mi ben yine kendim olayım, kendim gibi yürüyeyim.” demiş. Başlamış yürümeye, fakat heyhat! Ne mümkün!.. Biçare kargacık kendi yürüyüşünü de unutuvermiş ve ortaya garip bir yürüyüş çıkıvermiş.”

“Mazi, kalbimde kanayan yaradır.” İslam’la şereflenen ve kendisinde zaten var olan pek çok güzel hasleti en güzel şekliyle yaşamaya başlayan Türkler, kendilerine çok yakın buldukları bu inancı büyük bir çoğunlukla kabullenmişler ve her milletten daha fazla saygı, hürmet ve sevgi göstererek benimsemişlerdir. Asırlarca bu yüce dine canlarıyla, mallarıyla tavsiye edildiği üzere cömertçe hizmet etmişlerdir. Yedi kıtaya taşıdıkları İslam inancını, aynı zamanda kültürel motifleri, medeni vasıflarıyla da gittikleri ülkelerin hayatına nakşetmişlerdir. New York Üniversitesi kurucularından bilim insanı, kimyager, filozof doktor, tarihçi John William DRAPER, “O zamanki Avrupalılar tamamen barbardı. Hristiyanlık, onları barbarlıktan kurtaramamıştı. Hristiyan dininin başaramadığını İslam dini başardı.” der. Bir medeniyet devleti olan Osmanlı, Müslümanlığın yayılması için çalışmış, “İla-yı kelimetullah için nizam-ı alem” düsturunca hareket etmiştir. Ne yazık ki bu durum bir yanlış anlamayı da beraberinde getirmiştir. Halk, Arap dünyasının

kültürel varlıklarını, yaşam motiflerini de birer İslami unsur gibi algılamış, kültürel etkileşime girmiştir. İslam’ın geliştirdiği Arap devletlerinin gösterişli ve medeni şehirleri, Binbir Gece Masalları’ndan fırlamış gibi halleriyle insanlarımızı cezbetmiştir. Dilinden edebiyatına, kılık-kıyafetinden mutfağına pek çok konuda önemli ölçüde etkilenmişlerdir. Bu da yavaş yavaş kendi değerlerimizin, töremizin, yüksek vasıflarımızın zamanla örtülmesine sebebiyet vermiştir. Bunlara sahip çıkmayı ırkçı bir yaklaşım gibi göstererek de insanların algısı, bakış açıları şekillendirilmeye, baskılanmaya çalışılmıştır. Hiçbir dönemde ırkçı olmayan, kendi güvenliği, namusu, özgürlüğü ve sınırları tehdit altında olmadığı sürece barış ve huzur içinde yaşamayı ve yaşatmayı düstur edinen yüce gönüllü milletimiz; zamanla kendini sorgular ve geçmişinden utanır bir duruma sokulmuştur. Milletimiz; milli ve manevi değerlerine, kültürel motiflerine sahip çıkan, birlik ve beraberlik duygusu güçlü olan, her görüşe, her inanca yaşam hakkı tanıyan, saygı gösteren, daima hakkı gözeten ve üstün tutan, mazlumun yanında olan, yüksek vasıfları haiz arif bir millettir. Her daim medeniyet kavramı üzerinden gitmiş ve her gittiği yerde medeniyet inşa etmiş bir milletin bugün yaşadığı kimlik karmaşası ve bunalımı nasıl var oldu, iyice etüt edilmelidir.

Osmanlı; İslam dini, kültür ve motifleri, değerleriyle yücelen bir devlettir. 600 yıl hüküm sürmesinin temelinde İslam dinamikleri ve Türk töresi vardı. Osmanlı toplum yapısı uzmanı olan profesör Hutterroht : “Osmanlı Devleti geniş topraklarını ve üzerindeki çeşitli kavimleri , Topkapı Sarayından mükemmel şekilde idare ediyordu. O saray da batıdaki en mütevazı bir derebeyinin sarayı kadar bile büyük değildi. Bu nasıl oluyordu? Sırrını çözebilmiş değilim. 16. Asırda Filistin’in sosyal yapısı üzerinde çalışırken öyle kayıtlar gördüm ki , hayret içinde kaldım. Osmanlı üç yıl sonra bir köyden geçecek bir birliğin ögle yemeğinden sonra yiyeceği üzümün nereden geleceğini planlamıştı. Herhalde Osmanlı Devleti , devlet olarak insanlığın en muhteşem harikasıdır.” demiştir. Ancak zamanla değişime ayak uyduramayarak hantal ve köhne bir yapıya bürünen ve tefessüh eden(!) devlet; hızla yıkıma doğru gitmiştir. Yönünü,

Doğu'dan Batı medeniyetine çevirmek durumunda kalmıştır. Doğu'dan beslenen Batı; durumunu iyi etüt etmiş, İslam coğrafyasının zenginliklerini alarak uyarlamış ve Rönesans-Reform'la ivme kazanmıştır. Oryantalist yazar Prof. Dr. Philip Khuri HİTTİ, "İslam medeniyetinin modern dünyaya en büyük yardımı ve hediyesi ilimdir. Orta Çağ'ın ilk yarısında dünyanın hiçbir milleti insanlığın ilerlemesine Müslümanlar kadar hizmet etmemiştir. Avrupa'yı hayata kavuşturan yalnız ilim değildi. İslam medeniyetinden gelen tesirler Avrupa hayatına ilk parlaklığını vermişti." söyleriyle bunu vurgulamaktadır. Avrupa, Sanayi Devrimi'nin gerçekleşmesiyle süper güç haline gelmiş ve Osmanlıya gözünü dikmiştir. Hammadde ve pazar ihtiyacı için müthiş dinamikleri olan yorgun ve yaşlı Osmanlı, genç sırtlan Avrupa'nın hedefi olmuştur. Hal böyle olunca yeniden eski günlere dönebilmek umuduyla bu kez yönümüz Batı'ya çevrilmiştir. Temelsiz, bilinçsiz bir Batı hayranlığı baş göstermiştir. Avrupa'nın bilim, fen ve teknolojisini alması ve Osmanlıya gelerek devletine hizmet etmesi için Avrupa'ya gönderilen gençler; maalesef Avrupa'nın yaşam ve medeniyetine kapılmış, zihniyet değişimi yaşayarak ülkelerine ihanet duygularıyla dönmüşlerdir. "Jön Türk" hareketi olarak adlandırılan bu tarihi zihniyet değişimi, Osmanlıya göz koyan Avrupa devletlerine farkında olmadan hizmet etmiş, sonun hazırlanmasına katkıda bulunmuşlardır. Aslında vatanlarını sevdiklerini, Türk'ün yeniden eski şaşalı günlerine dönmesini istediklerini söyleyen gençler; Avrupa'ya hizmet ettiklerinden bihaberdirler. 1908 yılında Sirkeci Garı'na gelen İngiliz heyetini karşılayan Jön Türkler, İngiliz sefirin arabasının atlarının yerine kendilerini koşarak sefiri bu şekilde taşımanın büyük bir gurur vesilesi olduğunu söyleyecek ve yapacak kadar gaflete düşmüşlerdir. Jön Türkler'in arasında bulunan Ahmet İhsan (Tokgöz) hatıralarında şunları yazar:

"1908 Temmuz'unun 23. günü İstanbul'da bulunmayan İngiliz sefiri Lowther şehrimize döndüğü zaman Sirkeci istasyonunu baştanbaşa doldurmuştuk. Büyükelçiyi candan ve gönülden alkışlıyorduk. Nihayet coşkun gençler, büyükelçinin arabasını çeken atları söküp arabayı kendi kollarıyla çekmişlerdi. Bu fıkrayı yazmaktan maksadım, Meşrutiyet'in ilanına kadar Türk aydınlarının siyasî meylini ve düşüncesini göstermek içindir."

Hiç beklemediği bu olay karşısında İngiliz büyükelçisi neye uğradığını şaşırmış, aynı gün Londra'ya çektiği telgrafta, arabasını çeken Jön Türkler'i, "Politik tecrübeden yoksun, aralarında birlik bulunmayan iyi niyetli çocuklar topluluğu" diye tasvir etmişti.

Kullandıkları cümlelerin arasına bir iki Frenkçe sözcük sıkıştırmayı bir intelijans(!) (aydınlık) kabul etmişlerdir. Dilimize en çok yabancı kelime Fransızcadan girmiştir. Dil, güçlü bir tahribata maruz bırakılmıştır. Tanzimat Fermanı'yla başlayan süreç bizleri derin bir kedere boğan bir duruma dönmüştür. Tanzimat'tan itibaren gelen nesiller bilinçsiz bir Batı hayranlığı yaşamış, kimliklerinden uzaklaşmışlardır. Balkan Savaşları'yla biraz kendine gelen millet, özüne dönmeye karar verenlerin söylemlerine şahit olmuştur. Milli bir söylem geliştirmeye, Türkçü bir görüşü dillendirmeye çalışan bu gençler; yeniden "biz" olmayı istemişlerdir. Ancak birçok değerimiz; yoz ve medeni vasıftan uzak, hor görülmüştür. "Mürteci" damgası vurulmuştur. "Biz" olmanın ırkçılık olduğu düşünülmüş, faşizan bir tavır olarak nitelendirilmiştir. Kendimiz olmak, utanılası düşkün bir durum gibi gösterilmiş, medeniyetsizlik olarak pazarlanmıştır. Geçmişe dönmek, muasır medeniyetler(!) seviyesinden uzaklaşmak şeklinde empoze edilmiştir.

Günümüzde de benzeri bir durum söz konusudur. "Tarih, tekerrürden ibarettir." denir. Geçmişte yaşanan pek çok durum ve olgu bugün de sanki kopyasıymış gibi görmek mümkündür. Batı'nın giyim, kuşamına, dünya algısına, yaşam biçimine, hayatı yorumlayışına kayıtsız bir bağlılık vardır. Dil, hiçbir dönemde bu kadar yozlaştırılmamış, tahrip edilmemiştir. Sokaklar, yabancı tabelaların işgalindedir. Gençler, kelime fakiridir. Okuma oranının çok düşük olması da ayrı bir problemdir. Düşünmeyen, duymayan, sorgulamayan, sadece haz odaklı, hedonist bir tavır bedenlere hakim olmuştur. Avrupa'ya körü körüne bir hayranlık yeniden peyda olmuştur. Gençlerimiz, bir an önce ülke dışına gitmenin ve orada yaşamının hayalini kurmaktadır. Kendisini çok iyi yetiştirip ülkesine hizmet etmek, katma değer vermek yerine rahat, konforlu bir hayatın peşine düşmüştür. Geçmişte ülkü, ideal peşinde koşan ülke sevdalısı gençlik yerine bugün bunlardan tamamen beri bir gençlik

var olmuştur. Yine de umutsuz değiliz. Çok zeki olan ve dijital çağın gerekleriyle doğan ve kuşanan bu gençlik sınanacak, zor bir imtihandan geçecek fakat çok bilinçli ve güçlü bir şekilde varlığını inşa edecektir. Buna imanım tamdır.

Tüm medeniyet değişimleri insanımızın kafasını karıştırmıştır. Çok kültürden beslenmek, çok yönlülük, farklı bakış açıları, farklı dünya algıları bir zenginlik olsa da sağlam bir kimlik sahibi olmayı gerektirir. Önce kendi kültürünü, inancını, değerlerini çok iyi tanımak ve özümsemek gerekir. Kendini bilmeden başkalarını tanımak maalesef yolumuzu kaybettirebilir. Hareketli bir dönem olan Cumhuriyet'in ilk yılları; özüne dönmeyi isteyen, çağdaş ve muasır medeniyetler seviyesine çıkmayı arzulayan, genç, dinamik aydınlarımız(!)ikilemde kalmış, kimlik arayışının sancısını çekmiştir. Hala günümüzde bu buhran ve kafa karışıklığı devam etmektedir. Özellikle sosyal medya ve dijital ortam gibi enstrümanlar etkin olmakta ve subliminal mesajlarla gençlerimizi yönlendirmekte, algı yönetimiyle genç dimağlarına nüfuz etmektedir. Kendimizi tanımadan, bilmeden kendimiz olarak var olmamız mümkün değildir. Mevcut ahlak ve insan kalitesi sorunumuzu başka türlü aşmamız mümkün görünmemektedir. Ruh, beden ve akıl

sağlığı yerinde nesiller yetiştirmek ancak bu şekilde mümkündür. İslam'la en güzel şekilde hayat bulan yüce vasıflarımızı milletimizde yeniden diriltmeliyiz. Töre'yi yeniden inşa etmeliyiz. Avrupa'nın Medeni Kanunları, Ticaret Kanunları, Sosyal Kanunları yerine kendi inanç ve kimliğimizden beslenen kanunlar yeşertmeliyiz ya da Ticaret Kanunu'nu Almanya yerine İsviçre'den; Medeni Kanunu, İsviçre yerine Almanya'dan almak gibi yenilemeler yapmalıyız. Osmanlı arşivlerini çok iyi tarayıp her alanda oradan faydalanmalıyız. Kendi aydınımızı yetiştirmemiz, çoğaltmamız gerekmektedir. Cemil Meriçlerin, Ahmet Hamdi Tanpınarların, Attila İlhanların, Nurettin Topçuların, Ali Fuat Başgillerin, Mehmet Kaplanların, Nuri Pakdillerin, Yahya Kemallerin, Sezai Karakoçların sayısının artması, milli bir seferberlik olmalıdır. Okullar, üniversiteler, medya, toplum olarak topyekun bu mücadeleye dahil olmalıdır. Özellikle medya kanadında algı yönetimini yıkmak ve süreci doğru yürütmek büyük önem arz etmektedir. Onların donanımına sahip değerleri yetiştirmek ilk vazife olmalıdır. Yol gösterici doğru rehberler, pusulalar, rotalar olmadı mı ülkeye, hedefe, menzile-adı her ne olursa olsun- ulaşmak mümkün değildir. Necip Fazıl'ın dediği gibi, "yeni kurbağa diliyle" iyi bir chek-up'a ihtiyacımız olduğu muhakkaktır.

SOSYAL VE BEŞERİ B(İLİM)LERİN ÖNEMİ

PROF. DR. ERDİNÇ DÜNDAR
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

**Sosyal ve beşerî
bilimlerin neden en az
fen ve teknoloji kadar
önemli olduğu,**

**Toplumsal yozlaşmaya
karşı ilim ve kültürün
nasıl bir kalkan
olabileceğı,**

**Eğitimden hukuka,
felsefeden edebiyata
kadar sosyal bilimlerin
hayatımıza etkisi**

Son teknolojik gelişmeler ile üretilen silahlar; insani değerlere sahip vicdanı ve merhameti ön planda tutan kişilerin elinde mi olsa daha iyidir yoksa kendilerinden başkasına yaşam hakkı tanımayan insani değerlerden yoksun vicdan ve merhameti olmayanların elinde mi olsa daha iyidir? Sanırım yaşadığımız dünyada bu sorunun çok anlamlı olması gerekiyor. Zira mazlumların sesi artık hiç kimsenin umurunda olmamaya devam ediyor. Tıpkı dünyanın yaradılışından bugüne kadar olduğu gibi. İnsani değerlerin toplumlarda giderek erozyona uğraması ve sosyolojik olarak yaşadığımız ahlaki çürüme artık inanılmaz boyutlara ulaşmaktadır. Ekonomik ve teknolojik olarak yaşadığımız gelişmeler bizleri toplumsal olarak aynı doğrultuda geliştirememektedir. Bunun nedenleri ve çözümleri başta üniversiteler ve MEB olmak üzere devletimizin tüm kurumları tarafından ele alınmalıdır.

Bilim ve ilim her ne kadar aynı anlamdaymış gibi kabul edilse de aslında aynı değildir. İlim idrak ve anlayış ile birlikte bilginin özümsemesi ve tabiri caiz ise bilginin benliğimize işlenmesidir. İlim sahibi bir insan bilgi sahibidir fakat her bilgi sahibi ilim erbabı olamaz. İlim sahibi bir insan artık bilginin hakikatini anlamıştır ve bilgiyi anlamlandırarak o hal üzeri yaşar. Bu idrak ediş zihninde

müthiş bir analitik düşünceyi oluşturur ve analiz yeteneğini son derece geliştirir. Bilginin salt bir şekilde var olmasından ziyade özümseyerek bir kavrayış ile idrak haline dönüşmesi insanın hayatın gerçek anlamını kavramasını sağlayacaktır.

Günümüz bilim dünyasında sayısal bölümler sosyal bölümleri maalesef çok farklı bir şekilde geride bırakmaktadır. Fen, matematik ve teknolojik gelişmeler ve ilerlemeler o kadar hızlı bir şekilde olmaktadır ki artık sosyal alanlar bunun gerisinde kalmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan yenilikler ve icatlar hayatımızın her alanında olup, insanlar bunun etki alanında kalmakta ve bu etki ile toplumsal olarak insani değerler gerilemektedir. Bu teknolojiye karşı bir suçlama değil eleştiri mahiyetinde sadece bir tespittir.

Sosyal ve Beşerî bilimleri bilimden çok birer ilim alanı olarak kabul etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Edebiyat, felsefe, tarih, coğrafya, ilahiyat, sosyoloji, psikoloji, eğitim bilimleri ve hukuk gibi bilim alanları toplumun tüm yaşam alanlarında kendilerini gösterir. Dil ve edebiyatı gelişmemiş bir toplum aslında varlık olarak kendini geliştirememiştir. Dil bir insanın en büyük kazanımı ve kendini ifade etme aracıdır. Dil ve edebiyat alanında gelişen bir toplum insanların sağlıklı iletişim kurduğu, fikir ve düşüncenin geliştiği bir toplumdur. Tarih ve coğrafya bilincinin olduğu toplumlar birlik ve beraberliğin ne kadar önemli olduğunu kavrayan, yaşadığı coğrafyaya ve topluma sahip çıkan ve tarih bilinci ile hareket eden toplumlardır. Toplumun milli ve manevi duygularını gelecek nesillere aktaran dini ilimleri kapsayan ilahiyat artık toplumun her kesimini ilgilendirmelidir. Zira milli ve manevi duygulardan yoksun ahlaki çöküntü toplumunun tamamını etkilemektedir. Bununla birlikte felsefe ve sosyolojinin ön planda olduğu ve önemsendiği toplumlarda birlikte yaşama ve etkileşiminin çok daha sağlıklı olduğunu ve psikolojik olarak olaylara daha sağ duyulu yaklaşıldığını görürüz. Eğitim bilimlerinin toplumun eğitiminden sorumlu eğitimcilerin yetişmesinde ve sürecin sürekli iyileştirilmesinde ne kadar önemli olduğu aşikardır. Toplumsal yaşamda huzur ve güvenliğin teminatı olan hukuk ve adalet kavramları bireylere en küçük yaşlardan itibaren hayatın olmazsa olmazı oldukları öğretilmeli ve bu konularda asla taviz verilmeyeceği bilinci verilmelidir. Bunların yanında kültür ve sanatın toplumda var olması toplumun ortak birçok etkinlikler ile birbirlerine bağlandığını ve kültürel aktarımın daha sağlıklı olduğu aşikardır.

Kısacası bu ilim dalları toplumun varoluş mantığını geliştirmekle birlikte toplumun dinamiklerini harekete geçirerek toplumsal yaşamı direkt etkilemektedir. Bu etki toplumda sevgi, saygı ve terbiye gibi temel kavramları ön plana çıkarıp, bu kavramların toplumda varlığını devam ettirmektedir. Bugün yaşadığımız dünyada fen ve teknolojiye gelişmelerle ters orantılı olarak toplumsal yaşamdaki bu temel kavramların önemsizleştirilmesi ile birlikte büyük bir yozlaşmanın yaşandığını görmekteyiz. Bu ekonomik ve teknolojik gelişmelerden çok daha önemli bir konudur. Zira toplumsal yozlaşmanın düzeltilmesi asırlar sürebilir. En büyük ekonomik krizler dahi 5-10 yılda düzeltilebilirken yaşadığımız yozlaşmanın düzeltilmesi çok daha zor ve uzun yıllar sürecektir.

Orta öğretimde en zeki çocuklarımızın fen liselerine gitmesi ve sosyal alanları tercih etmemesi artık aşılması gereken büyük bir problemdir. Yakın zamanda açılan Sosyal Bilimler liseleri maalesef yeterli değeri görmemiştir. Devlet ve toplum olarak sosyal alanlara yapılacak yatırımlar ve verilecek değer ile birlikte ilkokul çağlarından itibaren çocuklarımıza kazandırılacak bilinç ile bu problem aşılabilir. Ülkemizde sayısal alanların yüksek maaşlı iş imkanları ve itibar gören statüleri aynı derecede sosyal ve beşerî alanlar için de geçerli olmalı ve konuda öncelikle gerekli algı oluşturulmalıdır. Özellikle üniversitelerdeki sosyal ve beşerî ilimlerdeki akademisyenler için pozitif ayrımcılık anlamında adımlar atılmalıdır. Tübitak başta olmak üzere proje desteği sağlayan tüm kurum ve kuruluşlar sayısal alanlar kadar sosyal ve beşerî ilimlere de destek vermelidir. Bu alanlarda okuyan öğrenciler için teşvik ve motivasyon amaçlı destekler verilmelidir. Yine bu ilim dallarındaki hocalarımız artık teorik çalışmaların yanında saha çalışmalarına daha fazla önem vermelidir. Bu saha çalışmaları için proje bazlı araştırmalar hazırlanmalı ve bu konuda desteklenmelidir. Bu ilim dallarındaki hocalarımız toplumsal yozlaşmanın önüne geçecek çalışmalarla toplumun içinde bulunarak ve iletişim kurarak bu konuda önemli çalışmalar ve tezler yapabilirler. Bu anlamda özellikle saha çalışmalarıyla birlikte problemlerin çözümleri sebep-sonuç açısından daha sağlıklı bir şekilde olacaktır. Kadim Anadolu medeniyeti bu konuda akademisyenler için çok önemli bir çalışma alanıdır. Tarihten felsefeye, sosyolojiden kültür sanata, edebiyattan coğrafyaya kadar büyük bir zenginliğe sahip olan bu kadim coğrafya bu konularda yeterince çalışmalar yapılacak büyük bir sahadır. Bunun kıymeti bilinmeli ve sonraki nesillere aktarılmalıdır. Bu sahip olduğumuz medeniyet yaşadığımız sosyolojik yozlaşmayı bertaraf edecek en büyük zenginliğimizdir.

EN İYİ EĞİTİM YÖNTEMİ : TESLİMİYET

MEHMET YILDIRTAN
ARAŞTIRMACI - YAZAR

**Hâl, kâlden üstündür.
Sözden çok yaşayan
örnek ol!**

**Rol model olmak, en
etkili ders kitabıdır.**

**İnsan eğitilmez,
örnekle şekillenir.**

**Öğreten değil, örnek
olan hatırlanır.”**

İnsanlar çocukluktan itibaren rol modellerine hayranlıkla benzemeye çalışır. Taklid mekanizması biyolojik düzeyden psikik yapıya, entelektüel melekelerden ahlaki hasletlere kadar etkili olan kurucu bir mekanizmadır. Bilim ve düşün dünyasında bu konuda bir ittifak vardır ve bu ittifaka mevzu olan hakikat pek çok disiplinde de incelenmiştir. Bunun zorunlu bir neticesi olarak, eğitimciler, alim ve mütefekkirler için “temsiliyet”, en büyük mesuliyet ve en etkili eğitim yöntemi olmaktadır.

Misal, Temsil, Temessül

“Misal” kelimesi, “örnek”, “model” anlamlarını bünyesinde taşır. “Temsil” de benzemek, bir şeyin başka bir şey aracılığıyla ifade ve işaret edilmesi anlamındadır. “Temessül” ise bir nevi yeni ve başka bir surette temsil etmektir. “Temessül” ifadesini, değerlerin tam bir idrak ile içselleştirilip temsil edilmesi şeklinde düşünebiliriz. Misalen İslam medeniyeti, temellük ettiği antik felsefe-bilimsel mirası tevhid ve sünnet ilkeleri çerçevesinde “temessül” ederek, yeni bir surette hakkın ve hakikatin hizmetine sunabilmiştir.

İnsanlar çocukluktan itibaren rol modellerine hayranlıkla benzemeye çalışır. Taklid mekanizması biyolojik düzeyden psişik yapıya, entelektüel melekelerden ahlaki hasletlere kadar etkili olan kurucu bir mekanizmadır. Bilim ve düşün dünyasında bu konuda bir ittifak vardır ve bu ittifaka mevzu olan hakikat pek çok disiplinde de incelenmiştir. Bunun zorunlu bir neticesi olarak, eğitimciler, alim ve mütefekkirler için “temsiliyet”, en büyük mesuliyet ve en etkili eğitim yöntemi olmaktadır.

Misal, Temsil, Temessül

“Misal” kelimesi, “örnek”, “model” anlamlarını bünyesinde taşır. “Temsil” de benzetmek, bir şeyin başka bir şey aracılığıyla ifade ve işaret edilmesi anlamındadır. “Temessül” ise bir nevi yeni ve başka bir surette temsil etmektir. “Temessül” ifadesini, değerlerin tam bir idrak ile içselleştirilip temsil edilmesi şeklinde düşünebiliriz. Misalen İslam medeniyeti, temellük ettiği antik felsefe-bilimsel mirası tevhid ve sünnet ilkeleri çerçevesinde “temessül” ederek, yeni bir surette hakkın ve hakikatin hizmetine sunabilmiştir.

Eğitimcilerin, alimlerin ve kanaat önderlerinin ne derece bir temsil mesuliyetine sahip olduklarını bu minvalde konuşabiliriz. Onlar değerleri, ahlakı, iyiliği “temessül” ederek temsil etmeli, adeta yürüyen değerlere dönüşmelidirler. Tıpkı Hz. Ayşe’nin “O’nun ahlakı Kur’andı.” dediği Hz. Peygamber Efendimizin (s.a.v) “yürüyen, yaşayan Kur’an” olması gibi... Temsil edilmesi istenen değerleri anlamış, içselleştirmiş ve onlarla bütünleşmiş “tahkiki” bir “temsiliyet” pek tabii ki en etkili eğitim yöntemidir.

Dînî Mesuliyet

İslam dininin müntesiblerine ve özellikle de ilim ehline yüklediği en büyük sorumluluklardan biri temsiliyettir. Bunu hakkıyla yerine getiremeyenler çok şiddetli bir biçimde uyarılır. “Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınızı söylemeniz, Allah katında büyük bir buğzdur.” (Saff 61/2-3) ayeti iman edenlere yüklenen sorumluluğu izhar ediyor. “İyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz? Hâlbuki siz kitabı okuyorsunuz. Düşünmez

misiniz?” (Bakara 2/44) ayetinde de “emri bi’l maruf” görevinin en önemli ve ilk aşaması, tebliğ ve tavsiye edilen ilkelerin temsiliyetidir. “Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır.” (Ebû Dâvûd, Sünnet, 15) hadisiyle Rasulullah (s.a.v) de değerlerin ve ahlakın temsil edilmesini imanın zirvesi olarak tanımlıyor.

Hz. Peygamber’in (s.a.v) risaletine dair en büyük delil de kendi ahlakı ve samimiyetidir. “Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin” (Kalem 68/4) ayetinde bu hakikat dile getiriliyor. Bu ahlak ve samimiyet, ticaret gibi her saniye dürüstlüğü sınandığı bir mecrada bütün insanları etkilemiş ve O’nun toplumun en “emin” kişisi olarak tanınmasına vesile olmuştur. Safa tepesinde tebliğine başladığında O’nu inkar edecek olanlar bile “emin” oluşuna şahitlik etmişlerdi. Kendisine iman edenlerin en büyük dayanaklarından biri onun “emanet” sıfatıydı. Zaten nübüvvetin temelini oluşturan iki unsur için “mucize” ve “emanet” desek yanlış olmaz. Biri “Delail” diğeri “Şemail” eserlerinden okunabilecek bu unsurlardan “emanet”, bir nübüvvet isbatı olarak bizatihi Hz. Peygamber’in (s.a.v) temsiliyetine işaret etmektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v), O’nun varisleri olan alimler ve en nihayetinde bütün müminler için temsiliyet, en önemli ilmî ve ahlakî görevlerden biridir.

Kötü Temsiliyet

Din ile alakalı en güncel tartışmalardan biri de kötü ve karikatür örneklerin insanları ve özellikle gençleri dinden soğuttuğu söylemleridir. Bunun gerçeklik payının yüksek olduğu aşikar. Özellikle sosyal medya ve gösteri kültürünün parçası olan figürlerin dini değerlerle alakalı, yanlış, absürt, sadece görülme amacı taşıyan yayın ve paylaşımları fazlalaştı. Bundan mütevelli bir hakikat ifadesi olması gerekirken bir eğlence aracına dönüşen dini söylem ve pratikler, maalesef içi boşalmış sembollere indirgenmiş durumdalar. Bu kötü temsiliyet, örnek alma çağındaki çocuk ve gençleri doğal olarak olumsuz etkiliyor. Din ile özdeşleştirilen toplumsal

aktörlerin sansasyonel ve spekülâtif eylemleri de kötü temsiliyetin dikkate değer bir örneğini teşkil ediyor. Dini konuların yüzeysel ve vulgarize bir tartışma ortamına kurban edilmesi de bu kötü temsiliyeti pekiştiriyor.

İlginçtir yaklaşık bin yıl önce İmam Gazzali de böyle bir sorundan muzdarib olduğunu belirtiyor. Kendisinin el-Munkız mine'd-dalâl adlı eserinde bize aktardığına göre dini konularda gevşeklik gösterenlerin en sık sunduğu argümanlardan biri kötü temsiliyettir. Bu kimseler, İslam alimi diye bilinenlerin haram yemesini ve içmesini bahane ederek dini değerlerle bağlarını koparıyorlar. İmam Gazzali de böyle yapanlara kendi veciz diliyle kötü örneklerin hakikati ve iyi ilkeleri değiştirmeyeceğini izah ediyor. Lakin kötü temsiliyetin o zaman bile böyle gündem olması çok manidardır. Malumdur ki İmam Gazzali'nin kendisi de şahsiyle ve ameliyle iyi örnek olan, temsiliyeti yerine getirmeye çalışan bir alimdir. Onun "Hüccet'ül-İslam" lakabı sadece ilmî ve hikemî kapasitesine değil, faziletine de delalet eden bir ifadedir. Nitekim "ihya" projesinin teorik hedeflerinin yanında bu temsiliyet problemini de içeren pratik hedefleri de vardı. Dikkat edilirse temsiliyete dair değişen ve gelişen yöntemler olsa da değişmeyen bir özün var olduğunu tesbit etmek, kadim misallerden günümüze hikmet devşirebilmemizi sağlıyor.

Eğitim-Bilimsel Perspektif

Bazı öğrenme kuramlarında, model almanın ve dolayısıyla temsiliyetin önemine dair güçlü tesbit ve vurgulara rastlıyoruz. Albert Bandura, sosyal öğrenme kuramında insan davranışlarının çoğunun gözlemleyerek model alma yoluyla öğrenildiğini belirtiyor. Thomas Lickona da karakter eğitiminde öğretmenin örnekliliğini ve okul çevresini merkeze koyuyor. Kristján Kristjánsson da ahlak eğitiminde rol modellerin başat rol oynadığını düşünüyor. Ahlaki örneklerin ve onların hikayesinin sorumluluk, anlam ve amaç gibi konularda gençlerin algılarını çok etkilediğini gösteren pek çok çalışma var. Öğretmenlerin ortaya koyduğu örnekliliğin, kimlik ve karakterin ne kadar etkili olduğunu gösteren saha çalışmalarının da mevcut olduğunu söyleyebiliriz.

Temsiliyetin Psikanalizi

Temsiliyetin psiko-sosyal etkisini anlayabilmek için psikanalitik sürece bakmak faydalı olabilir. Bunun için de Lacancı bir çerçeve ve terminoloji kullanabiliriz. Ayna evresinde beden imgesini bütünleşik bir şekilde algılayan ve imgesel bir düzlemde "ben" duygusuna sahip olan insan için, ilerleyen zamanlarda özdeşim kuracağı toplumsal figürler bu ayna işlevini görmeye devam eder. Birer "imgesel öteki" olarak bu rol modeller, ideal benlik imgesi için de birer projeksiyon olurlar. Bunun yanında "simgesel öteki" olarak tanımlayabileceğimiz dil, yasa, toplum, kültür, din vs. gibi üstbenlik türevi simgesel sistemlerde, rol modeller, özneyi belirleyen kodların somutlaştığı müşahhas temsillere dönüşürler. Örneğin bir boksör sadece sporu değil, "maskülenlik, başarı, disiplin" gibi ideleri temsil eder. Keza popüler bir din adamı da "ahlak, dini değerler, ilahiyat" gibi kavramları sembolize eder.

Lacan'ın arzu formülasyonu olan "ötekinin arzusu" bağlamında, rol modellerin arzuladığı şeyler, insanlar tarafından da arzulandır diyebiliriz. "Ötekinin arzusu" sadece rol modellerin arzuları için geçerli olan bir açıklama değildir. "Ötekiler" tarafından arzulanan, talep gören, özenilen rol modellerin birer arzu nesnesi olarak kendileri de "ötekinin arzusudur". Dolayısıyla insanlar popüler rol modellere şiddetle öykünme potansiyeline sahiptirler. Popüler kültürün imaj ve ikon endüstrisi de bu psikanalitik çerçeveden formüle edilebilen reklam, moda ve "pr" stratejilerini kullanır. Meta fetişizmi, statü ve gösterge tüketimi, taklitçi tüketim, kimlik performansı gibi kavramların işaret ettiği özdeşim temelli sosyal ve ekonomik tavırlar da bu kültür endüstrisinin sonuçlarıdır.

Şu çok açık ki insanların maddi ya da manevi herhangi bir şeye olan motivasyonu, temsil gücü yüksek, etki alanı geniş olan kamusal figürler tarafından güçlü bir şekilde belirleniyor. Nitekim libidinal yatırımın yönünü determine eden bu rol modellerin davranışları, değerleri ve ahlakı da insanlar tarafından arzuluyor ve talep görüyor. Ahlaki değerlerin ve ilkelerin kamuşallaşması, yaygınlaşması ve yerleşmesi için temsiliyetin ne kadar kritik bir psiko-sosyal fenomen olduğunu çizdiğimiz bu psikanalitik çerçeveden de anlayabiliriz.

Lisân-ı Hâl

Kudemâ “Hâl, kâlden üstündür.” diyerek bize lisân-ı hâlin tesirinden haber vermiştir. Hâl dilinin etkili olması sadece eğitime ve mesaja muhatap olan talebe için değil, bizatihi değerleri temsil eden eğitimci için de bir kemâl derecesini teşkil eder. Temsiliyet mesuliyetini derinden hissetmek, istikamet üzere kalmayı teşvik eder. Söz ile anlattığını ve savunduğunu davranışlarıyla pekiştiren, canlı kanlı hayata geçiren kişi özü sözü denkleşmiş hikmet ehli bir kişi olur bizim geleneğimize göre... Söylediği hakikatler sadece malumat düzeyinde kalmaz, onları ayne’l yakîn müşahade eder. Bu da mütekamil bir temsiliyete vesile olur.

Böyle bir temsiliyet, tabiatı gereği insanları cezbeden ve dikkatleri celbeden bir kültür atmosferi inşa eder. Bu atmosfer içerisinde aidiyet bağı kuvvetli, güçlü özdeşimlerin kurulduğu hoca talebe ilişkileri hem toplumsal eğitimde hem de kurumsal ve formel öğretimde idealleri, ilkeleri ve değerleri tesis edecektir.

Hasıl-ı kalam, “temsiliyet”, değerler eğitimi politikasının temelinde yer alması gereken en iyi eğitim yöntemidir.

YENİ BİR BAŞLANGICIN HEYECANI: OKULA DÖNÜŞ

ÖMER FARUK KONCA
EĞİTİMCİ

**Öğretmenlerimiz,
öğrencilerimizin yolunu
aydınlatan rehberler...**

**Velilerimiz, bu
yolculuğun en büyük
destekçileri...**

**Öğrencilerimiz ise
geleceğin ışığı...**

**Gelin, bu yıl da birlikte
el ele verelim ve
çocuklarımızın hem
aklına hem kalbine
dokunalım.**

Yazın kavurucu sıcaklarının yerini sabah serinliğine bırakacağı bu günlerde, okullarımızda öğrencilerimizle bir araya gelmek için gün sayıyoruz. Eylül ayı, biz eğitimciler için yeniden buluşmanın ve gönülleri tazelemenin tam zamanı. Uzun bir aradan sonra okul kapılarımızı açarken, koridorlarda yankılanacak çocuk seslerini ve sınıflarda parlayacak meraklı gözleri sabırsızlıkla bekliyoruz.

Yeni bir eğitim öğretim yılına başlarken, hepimizde tatlı bir heyecan ve içten bir özlem var. Öğrencilerimize kavuşacak olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Her birinin gözlerinde öğrenme isteği, yüreklerinde merak duygusu ve kalplerinde sevilme arzusu taşıdığını biliyoruz. Yaz tatili boyunca sessiz kalan sınıflar, şimdi onların sesleriyle yeniden hayat bulacak.

Sevgili öğrenciler, her biriniz bizim için biricik ve çok kıymetlisiniz. Her gün biraz daha büyürken, sadece bilgide değil; sevgide, saygıda, doğrulukta ve dürüstlükte de gelişıyorsunuz. Unutmayın, başarı yalnızca sınav sonuçlarıyla değil, iyi insan olma yolundaki çabanızla da ölçülür. Okulunuz, sadece bir bina değil; kendinizi keşfedeceğiniz, yeni arkadaşlıklar kuracağınız ve hayallerinize doğru ilk adımları atacağınız yerdir.

Ve kıymetli öğretmenlerimiz, bilgi çağında teknolojiyle iç içe büyüyen çocuklarımız artık bilgiye hızla ulaşıyor. Ancak asıl ihtiyaçları, bu bilgiyi anlamlı kılacak değerlerle yoğrulmuş bir rehberlik. Çünkü eğitimciler olarak yalnızca bilgiyle donanmış bireyler değil, aynı zamanda vicdanı, sorumluluğu ve duyarlılığı gelişmiş bireyler yetiştirme özgöreviyle hareket ediyoruz. Sizler sadece birer bilgi aktarıcısı değil; karakter şekillendiren, gönüllere dokunan rehberlersiniz. Öğrencilerin yalnızca aklında değil, kalbinde de iz bırakıyorsunuz. Yeni dönemde her birinize güç, ilham ve kolaylıklar diliyorum.

Velilerimize ise bu süreçte özel bir teşekkür borçluyuz. Sizin desteğiniz ve fedakarlığınız, öğrencilerimizin başarısında büyük rol oynuyor. Eğitimdeki üç temel unsur —öğretmen, öğrenci ve veli— arasındaki sağlıklı iletişim ve anlayış, geleceğimizi emanet ettiğimiz çocuklarımızın daha sağlam adımlar atmasını sağlıyor.

Bu yıl zorluklarla da karşılaşabiliriz, beklenmedik gelişmeler de yaşanabilir. Ancak "Zorlukla beraber kolaylık vardır." (İnşirah, 5-6) ayetleri bize hatırlatıyor ki, sabır ve inançla ilerleyenler her engeli aşabilir. Her zorluk, yeni bir güçlenme fırsatı sunar.

Yeni eğitim öğretim yılının bir başka güzelliği de, gönlümüzü aydınlatan mübarek Rebiülevvel ayının bu günlere denk gelmesidir. Peygamber Efendimiz Hazreti Muhammed Aleyhisselam'ın dünyaya teşrifinin 1500. yıldönümü vesilesiyle, başta öğretmenlerimiz ve öğrencilerimiz olmak üzere tüm eğitim camiamızın Mevlid Kandilini kutluyorum. "Sizin en hayırlınız, insanlara en faydalı olanınızdır." diyen Sevgili Peygamberimizin izinden giden bir nesil yetiştirmek, hepimizin ortak dileğidir.

VİCDANINIZA KAYYUM MU ATANDI?

HACER ELBEY
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

**Vicdan susarsa,
insanlık da susar.**

**Peki sizin vicdanınız
hâlâ konuşuyor mu?**

Zaman zaman toplumun çeşitli kesimlerinde yankılanan sessizlik, aslında vicdanların susturulmuş olmasından kaynaklanır. Bir insanın sesi çıkmasa da, vicdanı içinden feryat edebilir. Ancak ya o iç ses de susturulmuşsa?

İşte asıl tehlike burada başlar. Çünkü artık kişi doğruyu yanlıştan ayıramaz hâle gelir. Göz göre göre haksızlığa sessiz kalır, hatta onu meşrulaştırır. Tam da bu noktada sormak gerekir: Vicdanınıza kayyum mu atandı?

"Kayyum", bir yerin idaresine el konulmasıdır. Genelde yasal bir müdahale gibi görülse de, bir kişinin vicdanına kayyum atanması, onun özgür düşüncesinin, ahlaki terazisinin başkalarının eline geçmesi demektir. Artık kişi kendi değer yargılarıyla değil, başkalarının çıkarlarına göre hareket eder. Gördüğü adaletsizlik karşısında başını çevirir, duyması gereken çığlığı bastırır. Çünkü artık karar mercii kendisi değildir. Peki insan vicdanını nasıl kaybeder? Bu bir anda olmaz. Önce küçük bir yanlış görmezden gelinir. "Bana ne" denir. Sonra bir diğeri. Zamanla duyarsızlık bir alışkanlığa dönüşür. En sonunda, "doğru" olan şey rahatsız eder hâle gelir. O noktada kişi, başkalarının doğrularını benimsemek zorunda kalır. Kendi vicdanı artık işlemez. Yerine ise sistemin, gücün, korkunun ya da çıkarın temsilcileri geçer. Ve böylece vicdana kayyum atanmış olur.

Toplumların çöküşü tanklarla, topraklarla değil; susmuş vicdanlarla başlar. Eğer bir ülkede adaletsizlik karşısında insanlar tepkisizse, mazlumlar yalnız bırakılıyorsa, orada vicdanlar susturulmuş demektir. Kayyumlar sadece kurumlara değil, kalplere de atanmıştır.

Oysa vicdan, insanın en sahici pusulasıdır. Dinlemeden, baskılamadan, değiştirmeden onunla yüzleşmek gerekir. Çünkü vicdanın sustuğu yerde insanlık da susar.

Şimdi bir kez daha soralım: Vicdanınıza kayyum mu atandı, yoksa hâlâ sesini duyabiliyor musunuz?

Artık Roma Senatosu yok ama Brütüs'ler her yerde : siyasette, iş dünyasında, sosyal medyada...

SEN DE Mİ, BRÜTÜS?

HACER ELBEY
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Artık Roma Senatosu filan yok, togalı adamlar da yok. Ama Brütüs? Oh, ondan bolca var. Hem de her semtte, her kurumda, her WhatsApp grubunda...

Mesela siyasetteki Brütüs'ler... Dün meydanda kol kola yürüyüp "kardeşim" diye sarıldıkları adamı, ertesi gün canlı yayında lime lime edenler. "O zamanın şartları öyleydi" diye açıklama yapmayı da ihmal etmezler. Sanki ihanetin tarihi geçerlilik süresi varmış gibi.

İş dünyasındaki Brütüs'lere gelelim... Size "Abi bu şirketi birlikte büyüteceğiz" diyen ama ertesi gün rakip firmaya CV'sini gönderenler... Hatta CV'sine sizin başarılarınızı kendiymiş gibi yazanlar. Ve tabii ki toplantıda "biz" diye başlayan cümleleri, patronun yanında "ben" diye değiştiren o tatlı mesai arkadaşları...

Mahalle versiyonları da eksik değil. Pazardan aldığınız karpuzu "abla ben sana tatlısını seçtim" diye satıp, eve gidince lahana gibi çıkan esnaf...

Ya da "komşuluk başka bir şey" deyip sizin dedikodunuzu diğer apartmanlara servis yapan tatlı komşu teyze...

Sosyal medya Brütüs'leri ise apayrı bir ekol. Story'de kalp atan, DM'de iltifat eden ama başka bir story'de sizi "üstü kapalı" hedef alanlar. Ya da "ay ne güzelsiniz" deyip, ekran görüntünüzü gönderdiği grupta "bu da çok değişmiş ya" diyen dost görünümlü keskin nişancılar.

Aslında hepsinin ortak özelliği şu: Önce "senin için ölürüm" derler, sonra mezar yerinizi erkenden ayırtırlar.

Ve işin en ironik tarafı... Bu modern Brütüs'lerin yüzde doksanı hâlâ kendini "dürüst" zannediyor. Çünkü onlara göre, ihanet ancak Sezar'a yapılırsa ihanettir. Sıradan bir insana yapılan sadece "durumun gereği alınan stratejik bir karardır."

O yüzden sevgili dostum, günümüz Türkiye'sinde yaşarken "Sen de mi, Brütüs?" demeye hazır ol. Çünkü bıçağın nereden geleceği belli olmaz; bazen sırtından, bazen WhatsApp'tan, bazen de kahve molasından gelir.

NASIL KİTAP OKUYALIM?

MUSTAFA ALTINSOY
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Kitap okurken sık sık dalıp gidiyor musunuz?

Altını çizdiğiniz satırlar bir süre sonra unutuluyor mu?

**Not alma teknikleri
Tekrar okumanın önemi
Hangi ortamda okumalısınız?
Yavaş mı, hızlı mı okumalısınız?**

İnsanlara boş zamanlarınızda neler yaparsınız? diye sorulduğuna kitap okurum, derler. Kitap okumak zaman ayrılması gereken ciddi ve önemli bir eylem olduğundan boş zamanlarda yapılacak bir iş değildir. Bu nedenle duayen üstadların notlarından ve kendi tecrübelerimden ve yola çıkarak kitap okurken işimizi kolaylaştıracak bazı pratik bilgileri aktarmaya çalışacağım.

- Kitap okurken seçilecek olan ortam kitap okumaya uygun olması okunan metnin daha fazla akılda kalmasına yardımcı olur. Yüksek sesler konsantrasyonunu bozacağından, kitap okumak için sessiz ortamlar tercih edilmelidir.
- Bir kitaptan öğrendiklerinizi anlamanın en iyi yolu, bu konuda bir şeyler yazmaktır. Bu nedenle bir kitabı bitirir bitirmez eserin baş veya sonunda boş bir sayfaya veya başka bir yere, kendi şahsî fikrimizi eklersek; o kitabın özetini ve bizim onun hakkındaki değerlendirmemizi yazmamız, unutup aynı eseri tekrar tekrar ele almayı önler. Böylelikle önemli olan yerler, özel olarak ilgi duyulan kısımlar, daha sonra aradığımızda kolayca bulunur.

- Mühim eserler okunurken, elde mutlaka bir kalem bulundurulmalı, önemli cümlelerin altı çizilmelidir. Sayfa kenarlarına küçük notlar almalı ve yazmalıdır. Kitabın o kısmı hakkındaki fikirlerimiz, itirazlarımız, görüş ve değerlendirmelerimiz böylece kaydedilirse, Bunun, müteakip okuyuş ve aramalarda büyük faydası olacağı gibi, önemli fikirlerin ve yazı iskeletinin kaçırılmamasında da yardımı görülecektir.
- Okuma alışkanlığı ve devamlılığınızı artırmak için yazma denemeleri yaparsanız okumak daha anlamlı ve zevkli olur. Çünkü yazmak için daha çok okumak ve araştırma yapmak zorundasınız.
- Yazma işlemini farklı şekillerde yapabilirsiniz. Büyük ve karmaşık bir sistem olması gerekmez. Televizyon izlerken bile telefonunuza, bilgisayarınıza notlar alınabilir. Böylece film ya da konuşmalar bittikten sonra “Bana kalan nedir?” diye sorduğunuzda ana fikri elde etmiş olursunuz.
- Önemli olan notlarınızı aranıp bulunabilir bir formatta ve düzende saklamanızdır. Okuduklarınızın hepsini hafızanızda tutmaya gerek yoktur. Google dokümanı olarak saklamak onu kolayca bulmanıza da yarar. Ya da sadece Word dosyası olarak tutup uygun isim verdikten sonra da bir dosyada onları biriktirebilirsiniz.
- Güzel ve önemli kitapları daha sonra bir kez daha okuyun. Bir kitabı birçok defa okumuş olsanız bile her yeni okumanızda ilk seferinde kaçırdığınız bazı şeyleri yakalarsınız. Aynı kitabı tekrar okuduğunda asla bir öncekinde olduğu gibi aynı şekilde okumazsınız. Çünkü tekrar okunurken kişinin içinde bulunduğu ruh hali ve zihin yapısı ilkinden farklı olduğundan daha önce fark etmediğiniz şeyleri bulabilirsiniz. Her okumadan yeni bir şey almasanız bile, fikirlerin hatırlanması ve tekrarlanması için bazı kitapların tekrar ziyaret edilmesi faydalı olacaktır.
- Bazen iyi bir kitap okunurken konunun derinliğinden dolayı isteksizlik duyulabilir. Bu takdirde kendimizi biraz zorlamalıyız; sevmediğimizi bile anlamaya kendimizi alıştırmalıyız ki, anlamış olduklarımızı sevebilelim.
- Size başka bir konuyu hatırlatan bir şey okuduğunuzda veya hemen bir bağlantıya veya fikre yol açtığında, bu tip düşüncelerin gelip gitmesine izin vermeyin. Geriye dönüp okuduğunuz konuya yoğunlaşmaya çalışın.
- Okuma için en uygun zaman bazı kimseler için sabah, bazıları için ise gece vakti olabilir; ama kuvvetli bir yemeğin arkası hiç de müsait değildir. Çalışmak için uygun gün ve saat bekleme. Bil ki, her gün ve her saat çalışmanın en uygun zamanıdır.
- Zihin çalışmaları için, aynı saatlerde devamlı ve düzenli bir biçimde, günde iki üç saat bile yeterlidir. Okunan konu üzerine zihin teksif edilmelidir. Sonra yarım saat kadar bir miktar dinlenmek uygun olur.
- Bir dersi öğrenmeye, bir kitabı okumaya başladığınız zaman telâş edip sabırsızlanma. Sindirerek, sakın çalış ve öğren. Dayanıklı ol, yol al, fakat acele etme.
- Hançere (gırtlak) ve dudak hareketlerini bırakmalıdır; çünkü bu yolla sadece “sesli okuma hızı” seviyesinde kalınır; hâlbuki sessiz okuma hızı, seslinin, iki-üç katıdır.
- Kelimeler için değil fikirler için okunmalıdır. Her paragraftaki ana fikri sezmeğe çalışmalıdır; tek tek kelimeleri okumak yerine, bir çırpıda, bir fikri kavramağa yetecek kadar kelime grubunu okumağa çalışmalıdır.
- Kitabı, gevşek ve yorgun kafa ile okumamalıdır. Dikkati sadece okunanı anlamağa teksif etmeli, ikinci bir iş ile hatta okuma hızı ile dahi ilgilenilmemelidir. Dönüp tekrar okumaları da kaldırmalıdır; çünkü sonra gelen cümle, karanlık kalan yeri açıklayacak yapıda olabilir.

- Kitaptaki ilginç söz ve bilgiler ayrıca konusuna göre arşivlenebilir. Böylece zamanla bir özel arşiv oluşturabiliriz. Bu, özellikle ilmî çalışmaya yönelecekler için tavsiye edilir.
- Kaydedilen söz, şiir, edebî, felsefi vs...bazı güzel parçaları ezberleyin. Bu sayede hem kelime ve ifade hazinen zenginler, hem de hafızanız kuvvetlenir.
- Kitap içinde karşılaşılan her yeni kelimenin anlamı öğrenilmeli, gerekirse lügate bakılmalıdır. Böylece kelime hazineniz genişlemiş olur. Ayrıca kelimenin telaffuz, imlâ ve cümle içinde kullanılış şekline de dikkat edilmelidir.
- Cetvel, grafik, resim ve haritalar atlanmamalıdır; çünkü bunlar genellikle özet mahiyetindedir ve konunun hatırlanmasında daha iyi kalmasını sağlar.
- Okunan eser hakkında nihaî bir hükme varılmalıdır; yani yazar bîtaraf mıdır, konuya hâkim midir, kaynakları güvenilir mi, eser değerli midir? gibi soruların cevapları düşünölmelidir.
- Konuşma kabiliyetimizi geliştirmek için, edebî eserleri yüksek sesle, telaffuz, vurgu ve mânâya önem vererek tane tane okumak tavsiye edilir ki, buna diksiyon denir. Hitabet, tiyatro ve radyo konuşmaları için çok önemlidir. Bu nedenle, iyi bir eserden, yüksek sesle beş on sayfa okursanız konuşma ve söz söyleme yeteneğiniz kendiliğinden gelişir.
- Kitaptan elde edilen bilgiler ve verilmek istenen mesajlar, geçmişteki bilgilerinizle irtibatlandırın, O bilgileri arkadaşlar ile tartışarak veya bu kitabı kısaca nasıl anlatırım diye düşünüp, aklınızdan geçirerek bilgilerinizi kalıcı hale getirilebilirsiniz.

- Bir metni gözden geçirme şekli de hızlı okumaktır. Hızlı okuduğunuzda, bazen metinde ortaya konulan argümanları veya konuları tam olarak anlamaya yönelik bir hedefiniz olmayabilir. Bu, ilk aşamada, söz konusu malzemenin genel özetini kazanmaya çalışmaktır.
- Sindire sindire okumayı tercih etmek lazım. Yavaş okuyanın anlamadığı kitabı hızlı okuyan nasıl anlar? Hızlı okuyunca “anlaşılan” kitabın da zaten okunmaması gerektiğini düşünenlerdenim. O yüzden hızlı okuma kurslarına pek sempatiyle bakamıyorum.
- Birçok kitabı aynı anda takip etmek doğru değildir. Ancak muhtevası itibarıyla kolay ve zor okunabilecek kitaplar diye ayırıp, sabah zihnin dinç saatlerinde daha ağır kitaplar okunabilir. Geç saatlerde ya da yataırken roman, hikâye gibi kitaplar tercih edilmelidir.
- Sonraki zamanlarda “Hangi yaş da veya hangi eğitim düzeyinde kimlerin kitapları okuyalım” ? konulu bir makale ele almaya çalışacağım.
- İyi okumalar, kalın sağlıcakla.

ANNESİRİN

AZMİ AKSOY
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Anneler... Yaradanın, cenneti ayaklarının altına serdiği o güzel insanlar... Onlar, en iyi okullarda okumamızı, en güzel şekilde yetişmemizi, ahlaklı, dürüst, beyefendi, hanımefendi olmamızı, iyi arkadaşlıklar kurmamızı; kısacası her şeyin en iyisine sahip olmamızı isterler. Mutlu bir yuva kurmamız, onların en büyük hayalidir. Ayağımıza diken batar, acısını onlar hisseder. Hayattaki her imtihanımızda elinde tespih, ağzında dua, kale gibi arkamızda dururlar. Aslan payı onların olduğu hâlde sessizce bir köşede bizim başarılarımıza sevinirler. En içten alkışı da onlardan alırız.

İster okumuş, ister hiç okula gitmemiş; ister fakir, ister varlıklı olsun bütün anneler kendi bildiğince, gücü yettiği ve akli erdiğince evladının en iyi şartlarda, en güzel şekilde yetişmesini ister. Öyle ki çocuğunun, kendi sahip olduğu imkânların çok üstünde bir hayat yaşaması için her şeylerini; hatta hayatlarını bile ortaya koyarlar.

Bu nasıl bir şefkattir ki -hikâye bile olsa- sevdiği kıza mendil içinde annesinin yüreğini götürürken ayağı taşa takılıp düşen gence, annesinin kalbi "Canım yavrum, bir yerin acıdı mı?" diye seslenir. "Ağlarşı anam ağlar, gerisi yalan ağlar" diye duyardık türkülerde; ama bunu tam olarak anlayamazdık.

Anne...

Yavrusunun hayatı söz konusu olunca kendininkinden vazgeçen fedakâr varlık.

Bir belgeseldeydi; anne ceylan, yavrusunu korumak için koskoca aslana kafa tutuyordu. Hem de yem olacağını bile bile... Anne olmayanın anlayamayacağı, "önce can, sonra canan" ezberini bozan bir durum bu, çünkü başka türlü izahı mümkün değil.

Hata yaparız, o hatadan dönmemizi sabırla beklerler. Zaman içinde hayatımıza iyi ya da kötü bir sürü insan girer; bu yüzden çok üzüldüğümüz, yıprandığımız olur. Tehlikeyi önceden hissetme gibi bir farklılıkları olmasına ve bizim de bunu bilmemize rağmen çoğunlukla burnumuzun dikine gideriz. Zaman onu haklı çıkarır; ama o, bunu hiç gurur yapmaz. Kapısı ve gönlü her zaman açık olan yegâne sevgilidir o.

Hiçbir yan tesiri bulunmayan, tamamen doğal ve âdeta hayat iksiri olan, her derde deva, kullanma yaşına bakmaksızın istediğiniz dozda alabileceğiniz tek ilaç ve her an ihtiyaç duyulacak muhteşem bir gıda. Oynarken düşerdik, bir yerimiz acırdı. Annemiz öpüverirdi orayı, hemen ağrısı geçerdi. Var mıdır acaba yeryüzünde böylesine tesirli başka bir ilaç?

Bugün ve her zaman ona sıkıca sarılın. Başınızı omzuna koyun, doya doya öpün, koklayın ve kâinatta hiç kimsenin size öyle sarılamayacağına yeniden şahit olun. Ben mi? Sadece ruhuna Fatiha gönderebiliyorum.

EĞİTİMLE YENİDEN İNŞA EDİLEN KİMLİK: DİL, TARİH VE KÜLTÜRÜN KESİŞİMİNDE MODERN TÜRKİYE PERSPEKTİFİ

DOÇ. DR. ERDAL KILIÇ
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

Kimlik yalnızca bireysel bir aidiyet meselesi değil; dil, tarih ve kültürel aktarımın birleşiminden doğan dinamik bir olgu. Peki, eğitim bu sürecin neresinde?

Modern dünyada kimlik, salt bireysel bir aidiyet meselesi olmaktan öte, tarihsel, kültürel ve toplumsal süreçlerin birlikte şekillendirdiği dinamik bir olgudur. Bu bağlamda eğitim, kimlik inşa sürecinin en güçlü araçlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle dil, tarih ve kültürel aktarım unsurları, eğitim kurumlarının hem içerik hem de işlev düzeyinde kimlik üretiminde merkezi bir rol üstlenir. Kısaca ifade etmek gerekirse dil, bireyin toplumsal hafızaya ve ortak yaşam deneyimine katılımını mümkün kılan bir araç olarak işlev görürken; tarih, geçmişin anlamlandırılması üzerinden kolektif aidiyet duygusunun temellerini atar; kültürel aktarım ise değerler, davranış biçimleri ve semboller aracılığıyla kuşaklar arası sürekliliği sağlar. Dolayısıyla bu üç unsurun kesişimi, eğitimi kimliğin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yeniden üretildiği stratejik bir alan haline getirir. Mevzuyu biraz daha geniş bir yelpazeden ele alacak olursak şu değerlendirmelerle katkı sağlayabiliriz. Şöyle ki:

Öncelikle dil, kimliğin en görünür ve en güçlü taşıyıcısı olarak değerlendirilmelidir. Yani birey, dil aracılığıyla dünyayı algılar, yorumlar ve toplumsal yaşam içinde kendine yer edinir. Bu ara eğitim kurumları da yalnızca bilgi aktarmakla kalmaz; aynı zamanda kimlik kodlarının yerleşmesine zemin hazırlar. Tarih ise,

bu kodların bağlamını oluşturan bir hafıza alanı hazırlar. Dolayısıyla muhataplara yani öğrencilere sunulan tarihsel anlatılar, seçilmiş geçmiş temsilleri üzerinden “biz” algısını inşa eder ve toplumsal aidiyet sınırlarını belirler. Bu durumda kültürel aktarım ise dil ve tarih aracılığıyla değerlerin ve davranış kalıplarının yeni kuşaklara devredilmesini sağlar. İşte bu üç unsurun bir araya geldiği bu noktada eğitim, kimliğin bilinçli ve sistemli olarak şekillendirildiği temel bir mekanizma olarak değerli bir işlev kazanır.

Bu atmosferde eğitim politikaları, hangi dilin, hangi tarih anlatısının ve hangi kültürel değerlerin merkeze alınacağını belirleyerek kimlik inşasında tabii olarak yol gösterici bir rol üstlenir. Zira müfredat, bu süreçte stratejik bir araç niteliğindedir. Modern ulus-devletler, eğitim aracılığıyla homojen bir kimlik oluşturmaya hedeflemiş; farklı dilleri ve kültürel kimlikleri çoğu zaman ikincilleştirmiş veya dışlamıştır. Zira Osmanlı’dan Cumhuriyet’e uzanan süreçte dilde yaşanan değişimler, sadece pedagojik bir dönüşüm değil, aynı zamanda kimliksel bir tercih ve yönelim olarak da değerlendirilebilir. Örneğin, Arap alfabesinden Latin alfabesine geçiş, ulusal kimliğin inşasında sembolik ve yapısal da olsa bir kırılma noktası teşkil etmiştir.

Tarihsel zemininde Osmanlı eğitim sistemi, çokdillilik ve çokkültürlülüğün görece esnek bir şekilde yaşandığı bir ortam sunmaktaydı. Dolayısıyla sunulan bu ortamda farklı cemaat okulları (Rum, Ermeni, Musevi vd.) kendi dillerinde eğitim yapabilmiş; imparatorluk bünyesindeki farklı kimliklerin bir arada var olmasına ve süreklilik kazanmasına imkân sağlanmıştır. Cumhuriyet dönemi ise ulus-devlet paradigmasının bir yansıması olarak homojenleştirici bir yaklaşımı benimsemiş, farklı dilleri ve kültürel aidiyetleri sınırlamıştır. Bu durum, kimlik inşasında kaçınılmaz olarak ötekileştirme eğilimlerini de beraberinde getirmiştir. Günümüzde ise küreselleşme ve çokkültürlü toplum yapılarının etkisiyle, eğitimde farklı dillerin ve kültürlerin görünür kılınması yönünde politikalar geliştirmek büyük bir önem kazanmıştır.

Kimlik inşasının eğitim aracılığıyla anlaşılabilmesi için yalnızca güncel müfredatları incelemek elbette ki yeterli değildir; tarihsel belgeler ve arşiv kaynakları bu meyanda dikkate alınmalıdır. Osmanlı’daki MEKTEP nizamnameleri, Cumhuriyet’in ilk müfredat programları ve günümüz eğitim politikaları yan yana değerlendirildiğinde, kimlik, aidiyet ve ötekileştirme ekseninde hem süreklilik hem de kırılma noktaları açıkça izlenebilecektir. Çokdillilik ve çokkültürlülük meseleleri, sadece pedagojik bir yaklaşım değil; aynı zamanda kültürel hak ve kimlik mücadelesi bağlamında da ele alınmalıdır. Bu noktada arşiv çalışmalarının, eğitim politikalarının kimlik inşası üzerindeki uzun vadeli etkilerini analiz etme açısından önemi büyüktür. Kısaca dil, tarih ve kültürel aktarım, modern dünyada kimliğin inşasında yalnızca yardımcı unsurlar değil, eğitim politikalarının doğrudan yön verdiği temel yapı taşlarıdır. Osmanlı’dan günümüze eğitim alanındaki dönüşümler, kimlik ve aidiyet kavramlarının sürekli olarak yeniden tanımlandığını göstermektedir. Çokdillilik ve çokkültürlülük tartışmaları, ötekileştirme ile kapsayıcılık arasındaki gerilimin somut yansımalarıdır.

Bu bağlamda Milli Eğitim Bakanlığı’nın vizyonu doğrultusunda, öğrencilerin dil, tarih ve kültürel farkındalıklarını geliştiren politikalar, ulusal kimliğin güçlenmesine ve toplumsal uyumun pekişmesine hizmet etmekte; eğitim, genç bireyleri hem kendi kimliklerini keşfetmeye hem de farklı kültürel deneyimlerle empati kurmaya teşvik eden bir alan olarak, modern Türkiye’nin gelişiminde kritik bir rol oynamaya devam etmektedir. Zira eğitim, kimliği yalnızca şekillendiren bir unsur olarak değil, aynı zamanda dönüştüren, geliştiren ve geçmiş ile gelecek arasında köprü kuran en önemli toplumsal alanlardan biri olarak önemini muhafaza etmektedir.

BUNALTI

HALİL ÖZ
EĞİTİMCİ

**Karanlığı bir yorgan gibi
üzerinize çeker misiniz
hiç?**

**BUNALTI - kelimelerin
derinliklerinde kaybolan
bir ruhun hikâyesi.**

**Okudukça içinizdeki
boşluğa dokunacak,
sizi kendinizle
yüzleştirecek.**

**Sen de bu satırlarda
kendini bulmaya hazır
mısın?**

Işığı söndürüp karanlığı bir yorgan gibi üstüme çekiyorum. Dörtnala boşanıyor kelimeler zihnime. Kimim ben, bu karanlık çukurda işim ne? Korkuyorum... İçimde gittikçe büyüyen bir boşluk... Hiç bir şeyle dolduramıyorum. Büyüyen ve beni içimde yutan bir boşlukta kayboluyorum.

Yıldızlar kayboluyor gökyüzünde. Her şey karanlığa gömülüyor. Tanrının sesi çok uzak.

Duyulmuyor. Koşuyorum, koşuyorum, koşuyorum...

Atları arabalara koşuyorum. Marki ve markizler baloda. Vasily Kuragin Emmayla vals yapıyor. Emma Bovary aristokrasiye dahil olmanın mutluluğuyla sarhoş. Mösyö Bovary nerde hata yaptım diye düşünüyor hala. Az sonra intihar edecek bir kadın. Zaten hep kadınlar intihar ediyor bu şehirde. Robunu hışırdatarak geçiyor Anna.. Vronski uzaklarda o sırada

St. Petersburg sosyetesini Kontes Elena Bezuhov'un salonunda eğlenirken uzaklarda zavallı Julien Sorel Madam de Renal'e ateş ediyor. Sana demiştim ben Julien! Bu işin sonu giyotinde biter diye.

Emma Bovary elindeki siyanürü kurtuluş olarak ağzına götürüyor. İstasyonda bir telaş bir koşuşturma. Bir kadın trenin önüne atıyor, yıpranmış ruhunu artık daha fazla taşımaya tahammül edemeyen taze bedenini. Robundan tanıyorlar, Anna Karenina bu diyorlar. Küçümsüyorlar, ayıplıyorlar, yüzlerini çevirip geçiyorlar.

St. Petersburg'un arka sokaklarında kirli bir pansiyonun karanlık odasında bir sıtma nöbetinden daha kan ter içinde uyanıyor Raskolnikov. Artık yapmalıyım diyor. Aceleyle iniyor merdivenlerden. Kimse görmeden aldığı baltasını sırtında taşıdığı fakirliğin nişanesi olan paltosuyla gizliyor. İşte, binanın önünde şimdi. İşte, tefeci kadının kapısını çalıyor, içeri giriyor, baltasını olanca gücüyle kadının kafasına indiriyor Raskolnikov Sonyanın şaşkın, ürkmüş bakışlarına bakışını dikerek "Ben senin önünde değil tüm yoksulların ve acı çekenlerin önünde eğildim." diyor.

İçimdeki boşluk büyüyor. Ben küçülüyorum. Her şey her şey bu boşluğa akıyor. Bir ninni sesi kulaklarımda. Çocukluğuma sarılıyorum bir teselli olarak. Hesabı kitabı beceremediğim için kızıyorlar bana. Aç ve yalın ayak çıkıyorum evden. Şehir ve içindekiler arkamda kalıyor. Azizlerin yaşadığına inandığım başka bir şehir arıyorum kendime. Koşuyorum, koşuyorum, koşuyorum

Atları arabalara koşuyorum. Sezar arenada... Havaya kalkık olan başparmağını birden toprağa doğru çeviriyor. Bir köle elindeki mızrağı olanca gücüyle başka bir kölenin bağrına saplıyor. Hayvani kalabalık coşkunu ve taşkın bir heyecanla kendinden geçiyor. Kölelerin kanı kupalarla Roma'nın tanrılarına sunuluyor. Gözlerim onu arıyor, nerdesin diyorum, nerde kaldın Spartaküs? Ordusunda can vermek için can atıyorum.

Celile'ye doğru yürüyor İsa. İyiliğin, güzelliğin, merhametin ve kutsiyetin sembolü olan yüzünde adanmışlık... Roma zorbalığı ve Yahudi

kaypaklığı kiskacında bunalan ruhuyla soruyor: "Yok mu halkıma yardım edecek olan? Tüm ezilenler, mahrum bırakılmış olanlar, cüzamlılar benim halkım. Kimler yardımcım olacak bu yolda?"

Uyuyamıyorum. Uyursam uyanamamaktan korkuyorum. Haberlere bakıyorum. Haçlı koalisyonunun uçakları Libya'ya özgürlük ve demokrasi yağıdırıyor.

Suç sende, hep sende diyorum Bay Freud. Biraz sürrealist biraz İkinci Yeni özentisiyle yazdığım şiiri mırıldanarak uyumaya çalışıyorum.

*Dikenli engebeli acılarla dolu uzun ve meşakkatli
Bir yolun sonunda insanlara aldırmamayı
Öğrendim ya geç kalmışlığımdan kaynaklanan
Üzüntülerimin telafisi yoktur bilirsin sen de
En uzun gecelerin en korkunç kâbusunu
Gördüğüm zamanlarda çocuklar ellerinde bidonlar
Su almaya gidedururken uzaklara kör kuyulara
Ben alçaklığınızın ve adiliğinizin zihnimde
Açtığı derin dehlizlerde kaybolur acılar içinde
Kıvranırdım ansızın bir ses beni benden
çağırırken
Komşumun getirmedeği bir tabak yemekle
Doyduğunu sanır mutsuz bakakalırdım gecenin
En koyu karanlığında kaybolan sıcak ve sevimli
Çocukluğumun gerçekleşmeyen düşlerine
Ömrüm tarlalarda uzayan bir yol olur
Anızlar içerisinde dumana boğulur ve yok olur
Derdim ama kimse
Beni görmez kimse beni duymaz sesim çıkmaz
Nefessiz kalır o çıkmaz sokakların
Çıkmazında oturur uzanmayacağını bildiğim
Bir elin uzanmasını nafile boşuna öylesine
Beklediğimi sanırdım aslında haykırırdım
Belki de ağlardım hatırlamıyorum ama
Ağladığımı ben hiç ve piç olmuş leş yığını
Bir sürü insan bozuntusu arasında daha
Fazla nasıl dayanırım bu hayata*

İLK İNSANLAR VAHŞİ MİYDİ?

HAMİ KOÇ
EĞİTİM YÖNETİCİSİ - SOSYOLOG

**Hız. Âdem'in ilim, sanat
ve medeniyetle dolu
dünyası...**

**Taş Devri efsanelerinin
ardındaki gerçekler...**

**Dillerin yaratılışı,
medeniyetin yükseliş ve
düşüş hikâyesi...**

Son zamanlarda katıldığım konferans ve programlarda, bir kısım konuşmacıların ve maalesef sosyal medyadaki bazı görsellerde farkında olarak veya olmayarak kullandıkları insanı aşağılayıcı çalışmaların, paylaşımların; akılla, bilimle, mantıkla, gerçek olan dini bilgilerle alakası olmayan konuşma ve çeşitli varsayımlarla yorum yaptıkları bir husustan dolayı bu yazıyı hazırladım. Ve maalesef bir kısım bilim adamı(!) kişiler, ilk peygamber Adem aleyhisselâma ve onların medeni yaşantılarına dair gerçekleri görmezden gelerek tunçdevri, taşdevri vs vs gibi söylemler ve hayvanların-insanların evrilmesi ile ilgili hazırladıkları gerçek dışı görsellerle göz boyayıp, gülünç konuşmalarına, eylemlerine, çalışmalarına devam ediyorlar...

İlk insanların vahşi olduğu söyleniyor. İlk insan Hazret-i Âdem'e, yaşamak için gerekli olan gıda, elbise, âlet gibi şeyleri ve bunları elde etmenin yollarını, Allahü teâlâ bildirmedi mi?

Elbette Allahü teâlâ bildirdi. Hazret-i Âdem ve çocukları, ilimsiz, fensiz, görgüsüz değildi. Hazret-i Âdem ve ona iman eden torunları şehirlerde yaşarlardı. Okuma, yazma bilirlerdiler. Demircilik, iplik yapmak, kumaş dokumak, çiftçilik gibi sanatları vardı. İslam harfleriyle gönderilen yazı, ilk insan Hazret-i Âdem'le birlikte dünyaya yayılmıştır. Daha sonra torunlarından ırklar, çeşitli diller ve alfabeler meydana çıkmıştır. (Seadet-i Ebediyye)

Bugün, Asya, Afrika çöllerinde ve Amerika ormanlarında vahşiler yaşadığı gibi, Hazret-i Âdem'den sonra da bilgisiz, basit yaşayanlar vardı. Fakat, bundan dolayı ne bugünkü, ne de ilk çağdakilerin hepsi için, vahşi denilemez. Allahü teâlânın, Hazret-i Âdem'e gönderdiği kitaplarda, iman edilecek hususlar, çeşitli dillerde lügatler, namaz, oruç, gusül, birçok sanatlar, tıp, ilaçlar, aritmetik, geometri gibi şeyler bildirilmişti. Altın para basılmıştı.

Taş devri, tunç devrinin aslı yoktur. İnsanların maymundan gelmesi, uzay insanları, Ufo yalanları gibi bu da hayal mahsulüdür. Bir karıncayı, bir hücreyi bile yaratmaktan aciz olan kimseler, bütün kâinatı yoktan yaratan Allahü teâlâyı inkâr maksadıyla böyle şeyler uyduruyorlar. Her şeye gücü yeten Cenab-ı Hak, ilk insan ve ilk Peygamber olan Hazret-i Âdem'e her ilmi öğretti. Kur'an-ı kerimde mealen buyuruluyor ki: (Âdem'e bütün isimleri öğretti.) [Bekara 31]

Bu husustaki hadis-i şeriflerden ikisi de şöyle: (Âdem, Cennetten dünyaya inince, Hak teâlâ, ona her sanatı, her ilmi öğretti.) [Taberanî]

(Allahü teâlâ, Hazret-i Âdem'e bin çeşit sanat öğretip buyurdu ki: Evlat ve zürriyetin, bir sanatla rızkını talep etsin! Dini geçim vasıtası yapmasın!) [Hakim]

İlk insanların işaretle anlaştıkları da yalandır. Hristiyan ve yahudiler de, Hazret-i Âdem'in Cennette meleklerle konuştuğunu kabul ederler. Hadis-i şerifte, (Âdem, Allahü teâlâ ile konuşan bir Peygamberdir) buyuruldu. (Beyheki)

Hazret-i Âdem'in çocukları, kabilelerle başka başka ülkelere gittiler. Ayrı dil ile konuştular. Böylece babalarının bildiği dilleri unuttular. (Mirat-i Kâinat)

Hazret-i Âdem'den sonra medeniyette gerileyen kavimler olmuştur. Buna rağmen Hazret-i Nuh zamanında da maden ocakları işletilip, çeşitli aletler, makineler yapılmıştı. Hazret-i Nuh'un gemisinin, kazanı kaynarak hareket ettiği, yani buharlı gemi olduğu Kur'an-ı kerimde bildiriliyor. (Hud 40)

Kazılarda medeniyetlere rastlanması, eski insanların vahşi olmadıklarını göstermektedir. Kazılarda ilkel toplumlara da rastlanması, medeniyetlerin, zirveye çıktığını, sonra çeşitli sebeplerle yıkıldığını göstermektedir. Her medeniyet yok olunca, yenisini kurmak için sıfırdan başlamak gerekir.

Medeniyet grafiği inip çıkmıştır. Medeniyetlerin zirvedeki durumlarını görüp, eski insanların hepsine medenî demek nasıl mümkün değilse, medeniyetler yıkılınca yeni kurulan medeniyet seviyesi çok düşük olanlara da bakıp hepsi vahşi idi denilemez.

Putlara tapınılan bir toplum bulununca, ilk insanların çok tanrıya taptığı da söylenemez. Yani ilk insanlar çok tanrıya tapardı, sonra tek tanrıya tapılar görüşü çok yanlıştır. İlk insan ve aynı zamanda ilk peygamber olan Âdem aleyhisselam, Allahü teâlâyı ibadet ederdi. Asırlar sonra puta tapanlar çıkmıştır. Şimdi bile yeryüzünde çeşitli dinler mevcuttur. Ateşe, ineğe tapanlar vardır. Herhangi bir sebeple bugünkü medeniyet yıkılsa, Hindistan'da bir kazı yapılsa, bütün dünya ineğe tapıyordu mu denir?

Bu vesikalar gösteriyor ki, ilk insanlar vahşi değildi. Taş, tunç devri gibi devirlerin yalan olduğu pek açıktır, ilimle alakası yoktur. Evrimcilerin ve bir kısım devrimcilerin uydurmasıdır. Onlar, kendi teorilerine bilim derler. Evrim tenkit edilse, siz bilime karşı çıkıyorsunuz diye Müslümanları kötülemeye çalışırlar. Dinimiz kesinlikle ilme karşı değildir. Zaten din ayrı, ilim ayrı değildir. Fen ilmi, İslamî ilimlerin bir koludur. (Din, ilme aykırıdır) demek, malum evrimci ve devrimcilerin bir iftirasıdır.

DİLLERİN MEYDANA ÇIKIŞI

Dinsizler, hiçbir vesikaya dayanmadan, sırf dinleri inkâr için, ilk insanın konuşma bilmediğini, işaretle anlaştığını söylüyorlar ise de hadis-i şerifte buyuruldu ki: (Âdem aleyhisselam, Allahü teâlâ ile konuşan bir peygamberdir.) [Hakim]

Allahü teâlâ, Âdem aleyhisselama, şu anda dünyada mevcut bütün dilleri öğretti. Âdem aleyhisselam da, Arapça, Süryanice, İbranice ve diğer bütün dillerde kitaplar yazıp her dil ile konuşmuştur. Bu husustaki delillerden biri Bekara suresinin, (Allahü teâlâ, Âdem'e bütün isimleri öğretti) mealindeki âyet-i kerimesidir.

Hazret-i Âdem, Hak teâlâdan öğrendiği için, varlıkların adlarını, bütün dil ve lügatları biliyordu. Çocukları bütün dilleri konuşuyordu. Hazret-i Âdem vefat edince, çocukları kabileler halinde başka başka ülkelere gittiler. Her kabile, ayrı bir dil ile konuşuyordu. Böylece çocukları babalarının konuştuğu diğer dilleri unutmuşlardı. O anda konuştukları dil ile kaldılar. (Mirat-ı Kâinat)

İLK İNSANLAR VAHŞİ DEĞİLDİ

-Tarih kitaplarında ilk insanlar, yemesini, giyinmesini, konuşmasını bilmeyen vahşi kimseler olarak tanıtılmaktadır. Gerçekten ilk insanlar, ilkel, vahşi mi idi?

-İlk insanlar, bazı tarihçilerin zannettiği ve İslam dinine inanmayanların uydurduğu gibi, ilimsiz, fensiz, görgüsüz, çıplak, vahşi kimseler değildi. Bugün bile, Asya, Afrika çöllerinde ve Amerika ormanlarında tunç devrindekilere benzeyen vahşiler yaşadığı gibi, ilk insanlarda da bilgisiz, basit yaşayanlar vardı. Fakat, bundan dolayı, ne bugünkü, ne de ilk insanların hepsi için, vahşidir denilemez. Âdem aleyhisselam ve Ona iman eden müminler şehirlerde yaşadılar. Okuma, yazma bilirlerdi. Demircilik, iplik yapmak, kumaş dokumak, çiftçilik, ekmek yapmak gibi sanatları da vardı.

Darwin konusu?!

Hayvanların en üstünleri ve insana en yakın olanları at, maymun, fil ve kuşlardan tûtî yani papağandır. Maymunun ve filin zekası, çok insandan aşağı değildir. Darwin adındaki bir doktor, hayvanların üstünlük sırasını yazmış ve en üstününün maymun olduğunu bildirmiştir. Bunu okuyan islâm düşmanları, kendilerine ilerici diyen, kalın kafalı birkaç fen yobazı Darwin'in "Hayvanların birbirine döndüğünü, yüксеle yüксеle, sonunda insan olduğunu" yazıyor diyorlar. Bunu ileri sürerek, Âdem aleyhisselâmın topraktan yaratıldığını inkar ediyor ve tertemiz yürekli çocukları aldatıyorlar. Halbuki Darwin, kitabında, hayvanlar birbirine döner demiyor. "Yaratılışlarında bir tekâmül ve bir üstünlük sırası vardır" diyor. Aşağı derecedekilerin üstündekilere gıda ve yem olduklarını yazıyor. Bu hâli islâm âlimleri daha önce görmüşler, anlamışlar, yazmışlar ve bildirmişlerdir. Nitekim Darwin, 1809 senesinde doğmuş ve 1882'de vefat etmiştir. Hayvanların üstünlük sırasını ve en üstünlerini aşağıda yazıldığı gibi bildiren Ali bin Emrullah (rahimehullahü teâlâ), bundan önce, yani 1503 senesinde doğmuş ve 1570'de vefat etmiştir. Darwin'in, bu yazılarını islâm kitaplarından aldığı anlaşılmaktadır.

Hayvan cinsinin en aşağı nevi süngerlerdir, beyazlardır. Denizlerde yaşarlar. İradeli ve istekli hareketleri vardır. Sularda yaşayan binlerce ibtidâî hayvan vardır. Her neviden daha olgun ve daha

üstün başka neviler yaratılmıştır. Tabiiyye kitaplarında, üstünlük sıraları bildirilmektedir. Her sınıfta, başka başka gıdalanma ve müdafaa uzuvları vardır. Kimisine ok, kimisine diş, kimisine pençe, kimisine boynuz, kimisine kanat, kimisine sürat, tilki gibi olanlara da hile verilmiştir. Yaşamaları için, insan aklını şaşırtan şeyler ilham olunmuştur. Bal arısı, mühendis gibi, altı köşe petek yapar. Silindir yapsaydı, aralarında boşluk kalırdı. Altıgen prismalar arasında yer ziyan olmuyor. Dörtgen olsaydı, hacımları daha az olurdu. Bunu insanlar okumakla ve öğrenmekle anlar. Öğrenmeyen anlamaz. Ariya bunu bildiren kimdir? Allahü teâlâ ilham etmektedir. İlhamı şimdi içgüdü deniyor.

İnsan kalbi ve ruhu, yalnız insanlarda bulunur.

Allahü teâlâ, Âdem aleyhisselama on kitap gönderdi. Bu kitaplarda, iman edilecek esaslar, çeşitli dillerde lügatler, her gün bir vakit namaz ki bunun sabah namazı olduğu ibni Âbidînde yazılıdır, gusül abdesti almak, oruç tutmak, leş, kan, domuz yememek, birçok sanatlar, tıp, ilaçlar, hesap, matematik, geometri gibi şeyler bildirilmişti. Altın üzerine para dahi basmış, maden ocakları işletilip aletler yapılmıştı. Nuh aleyhisselamın gemisinin, ateş yanarak, kazanı kaynatarak hareket ettiğini, Kur'ân-ı kerim açıkça bildiriyor. Bazı tarihçiler, yorumcular hiçbir vesikaya dayanmadan, yalnız dinleri inkâr etmek, veya bu konu ile alakalı yukarıda yazdığımız kaynakları yok sayarak belki Peygamberleri küçültmek maksadı ile, ilk insanlar vahşi idi, bir şey bilmezdi diyerek, Âdem, Şit ve İdris aleyhimüsselam gibi Peygamberlerin birer masal, birer hurafe olduğunu göstermek bedbahtlığına düşmüşlerdir.

Merhumun ifadesi ile: "Hadi ordan, hadi ordan..."

Not: "Ahmağa laf anlatmak, deveye hendek atlatmaktan zordur."

"Ölü kalpleri dirilttim, ahmağa laf anlatamadım."

EĞİTİMDE ARAÇ-AMAÇ OLAYI

SALİH UYAN
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

**Eğitimde araçlar
çoğalıyor ama kaliteyi
belirleyen amaç ve
öğretmenin ruhu.**

**Geleceği teknoloji değil;
vizyon, ideal ve hayal
gücü inşa eder.**

**İnsanı araçlarda zengin,
amaçlarda yoksul kılan
bakışa cevap vermek
zamanıdır.**

Günümüzde başarı ve mutluluk arayışları amaçlar değil araçlar üzerinden ilerliyor. Hâlbuki mutluluk veya başarı kullandığımız araçla değil, amaç ve eylemle ilgilidir.

Mesela otomobil kişiyi bir yerden başka bir yere götürmek için tasarlanmış bir araçtır. Ama burada iyi anlaşılması gereken bir şey var; insanı mutlu eden veya hedefine ulaştıran araba değil, gitmektir.

Okullarda akıllı tahtaların çoğalması, tablet uygulamalarının gelişmesi de benzer şekilde doğrudan eğitim kalitesine etki etmez. Eğitim kalitesini belirleyen şey amaç, yöntem ve ruhtur.

Bir bilgisayarın donanımı ne kadar güçlü olursan olsun, yazılım olmadan hiçbir işe yaramaz. Öğretmen de yazılım gibidir. Tahta istediği kadar akıllı olsun, eğitimin niteliğini belirleyen öğretmenin aklıdır. Diğer faktörlerin etkisi genel ortalamayı etkileyecek güçte değildir.

Bol para harcayarak eğitimde kaliteyi artıramazsınız. Hiç Katar'a okumaya giden, Dubai'de doktora yapan duyduunuz mu? Zihniyet değişmezse, teknolojiye yapılan yatırım, öğretmenleri daha çok yatırmaktan başka işe yaramaz.

Cem Yılmaz hiçbir teknoloji kullanmadan sahnede tek başına konuşuyor, buna rağmen kalabalık kadrolardan oluşan dev bütçeli oyunlardan daha çok ilgi görüyorsa oturup biraz düşünmek lazım.

Bazen sayfaları sararmış, içinde tek bir resim bile olmayan siyah beyaz bir kitabı kendimizden geçerek okuyoruz. Bazen de milyon dolarlık bütçeyle çekilmiş bir Hollywood filmini beş dakika seyrettikten sonra sıkılıp kapatıyoruz.

Picasso'nun başarısı tuval ve boyadan, Dostoyevski'nin başarısı da kalem ve kâğıttan bağımsızdır. Hayal gücü gelişmemiş bir insan, en gelişmiş araç ve materyalleri bile kullansa ortaya koyduğu ürünün kalitesini artıramaz.

Hayalleri ve ideali olan öğretmen bir kara tahta, birkaç parça tebeşirle çocukların dünyasında devrim yapar.

Ama en gelişmiş teknolojileri ve araçları da kullansa, ruhu ölmüş bir öğretmen sadece mesai yapar.

2023 eğitim vizyon belgesinde bu konuyla ilgili çok güçlü bir cümle var;

“İnsanı araçlarda zengin, amaçlarda yoksul kılan bir bakış açısına söyleyecek sözümüz ve verecek daha derin cevaplarımız olmalıdır.”

Bu bakış açısına en derin cevap 900 sene önce İmamı Gazali Hazretleri tarafından zaten verilmiş:

“Ey insan! Senin benliğinin hakikati, nasıl bu beden olur? Düşünürsen bilirsin ki, bugünkü vücudunun hücreleri, çocukluk zamanındaki hücreler değildir. Onların hepsi zamanla ortadan kalkmış, alınan gıdalardan yerlerine yenileri gelmiştir. O hâlde beden aynı durumda kalmıyor, hâlbuki sen hep aynısın. Bu sebepten senin benliğin bedenle değildir. Beden yok olursa olsun, sen her zamanki gibi zatınla yaşarsın.”

SELÂM OLSUN

ŞAHİN KARATAŞ
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Kâinat sertâcı Hâbîb-i Kibriyâ,
Risâlet mîracı Sultan-ı Enbiyâ,
Şefâat sahibi İmam-ı Asfiyâ,
Sevgili Peygamberime selâm olsun! ..

Sahâbe fâzılı, Habib yâr-ı gârı,
Cennetle müjdeli, Rasûl yadigârı,
Vakfetti serveti, kamu hizmetkârı,
Ebubekir-i Sıddık'a selâm olsun! ..

Dünyada tanınır: "Adâlet timsâli",
Fütühât sahibidir, yoktur emsâli,
Şehâdet şerbetiyle Hakk'â visâli,
Hazreti Ömer Faruk'a selâm olsun! ..

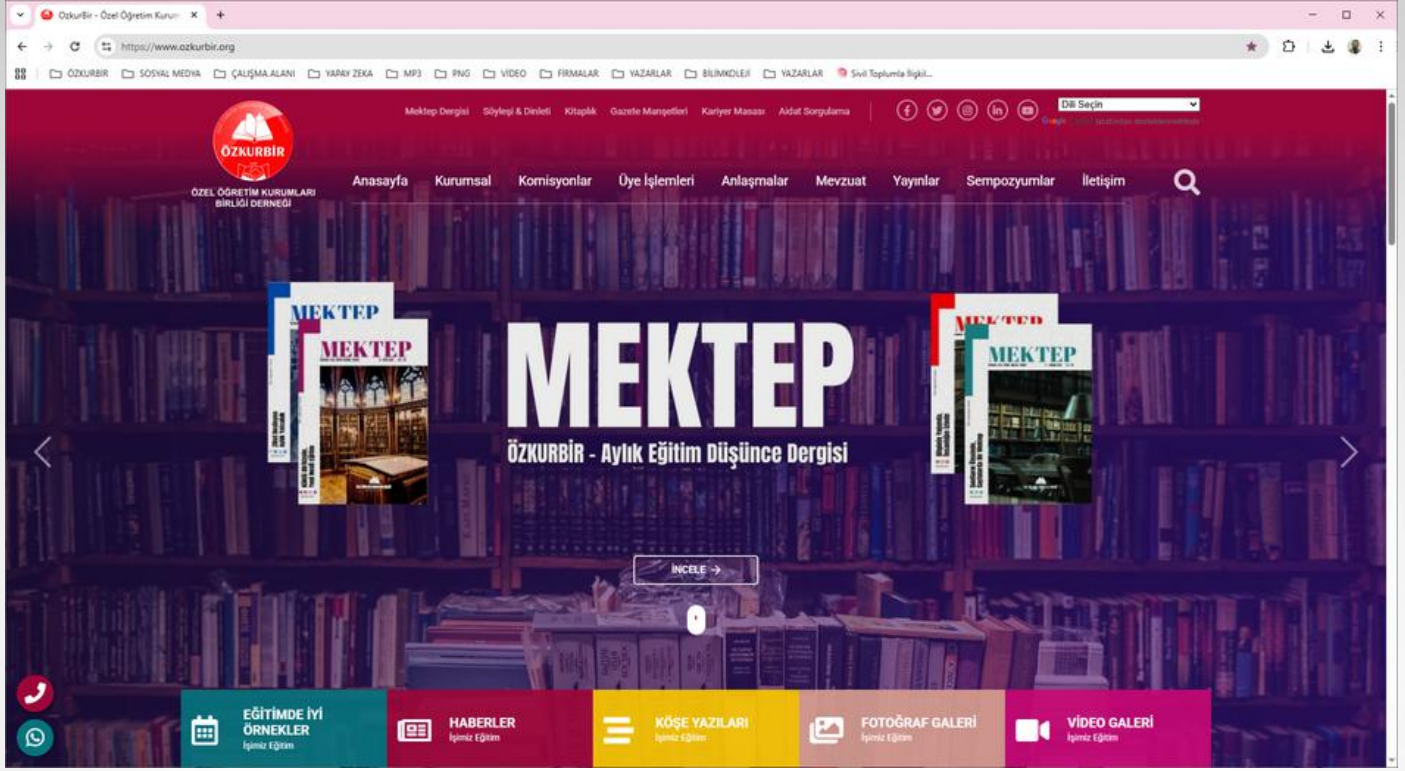
Hem hâdim-i Furkan, hem hâfız-ı Kuran,
Edep, hayâda melekler bile hayran,
Fethetti Kafkasya, Dağıstan, Horasan,
Şehîd Hazreti Osman'a selâm olsun! ..

Bir harfe köle olan ilmin sultanı,
Zülfikâr elinde Allah'ın Arslanı,
Vahiy katibi, hem Hayber kahramanı,
Hazreti Ali Haydar'a selâm olsun! ..

Abdulkadir Geylânî velîler tâcı,
Eyüp Sultan nice kalplerin ilâcı,
Mürşid-i kâmiller âşıklar sirâcı,
Allah dostu olanlara selâm olsun! ..

Canda cânânın hasretin çekenlere,
Seher vaktinde gözyaşı dökenlere,
Kalbe zikrullah lezzeti ekenlere,
Gönül ehli insanlara selâm olsun! ..

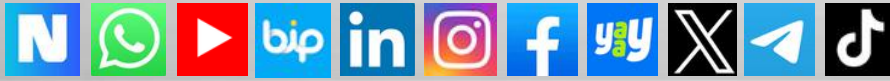
Şâirler bahçesinin solmayan gülü,
Âşık Yunus, Niyazî şeydâ bülbülü,
Mısralar, sevdânın kor ateşi, külü,
Hak aşkıyla yananlara selâm olsun! ..

🎓 ÖZKURBİR Resmî Web Sitesi, Eğitimde Ortak Aklın Adresi...

www.ozkurbir.org

İŞİMİZ EĞİTİM

 @ozkurbir Sosyal Medya Platform Hesaplarımız

- ✓ Eğitimde iyi örnekler
- ✓ Köşe Yazıları
- ✓ Söyleşi & Dinleti
- ✓ Kitaplık
- ✓ Güncel Mevzuat Takibi ve dahası...

Yeni Bağımlılığınız

ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI BİRLİĞİ
DERNEĞİ